

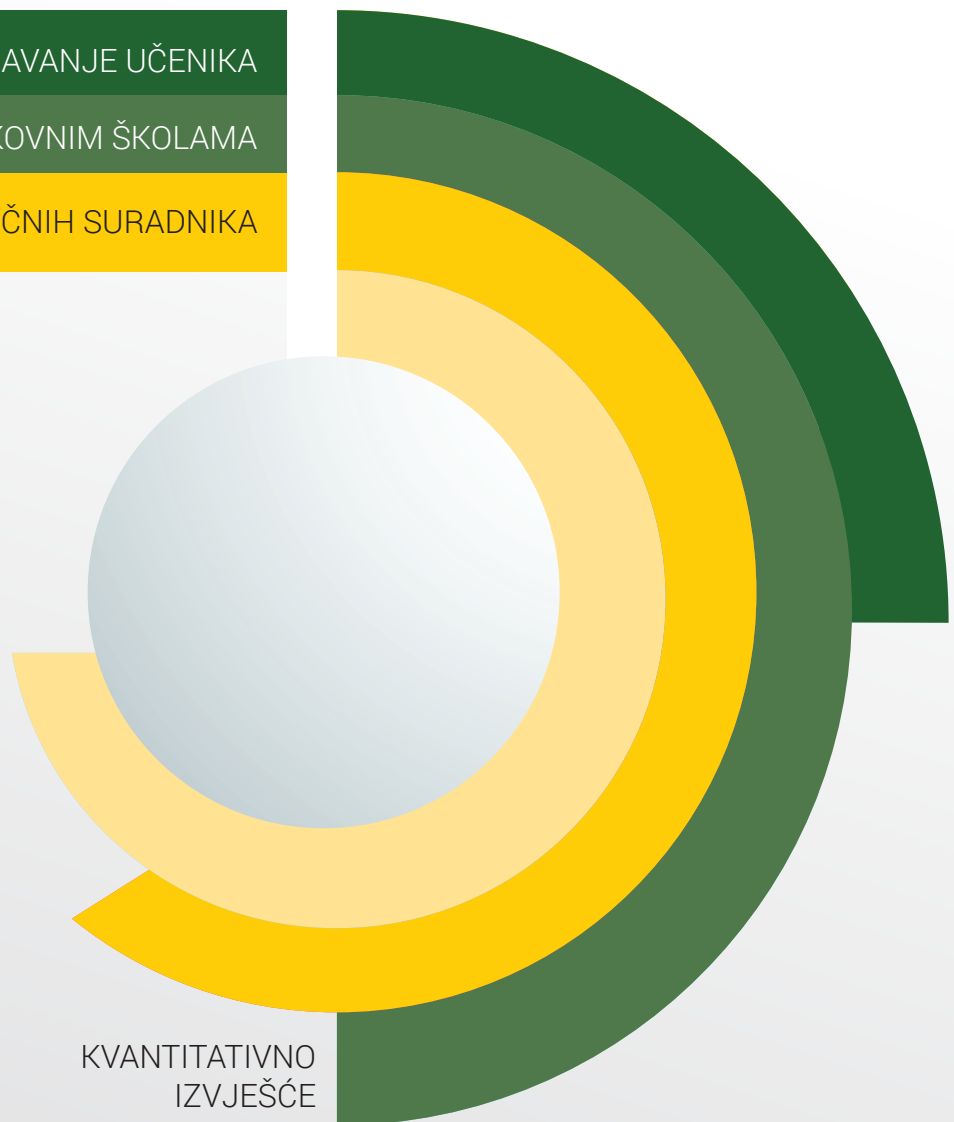


euro | guidance

PROFESIONALNO USMJERAVANJE UČENIKA

U SREDNJIM STRUKOVNIM ŠKOLAMA

– PERSPEKTIVA STRUČNIH SURADNIKA



KVANTITATIVNO
IZVJEŠĆE

- Izveštaj pripremile:
- dr. sc. Bojana Vignjević Korotaj
- prof. dr. sc. Kornelija Mrnjaus
- doc. dr. sc. Nena Vukelić



AGENCIJA ZA
MOBILNOST I
PROGRAME EU



SADRŽAJ

UVOD	3
METODOLOGIJA	4
REZULTATI	6
I. OPĆI PODACI	6
II. PROFESIONALNO USMJERAVANJE U VAŠOJ ŠKOLI	7
III. AKTIVNOSTI PROFESIONALNOG USMJERAVANJA	10
IV. KOMPETENCIJE ZA PROFESIONALNO USMJERAVANJE	16
V. OTVORENA PITANJA	18
ZAKLJUČAK I PREPORUKE	29



UVOD

Kako bi se potaknuo razvoj i unaprjeđenje profesionalnog usmjeravanja učenika unutar sustava strukovnog obrazovanja, ključno je dobiti informacije o trenutačnom stanju praksi i procesa profesionalnog usmjeravanja. Te smo informacije odlučili putem kvantitativnog i kvalitativnog istraživanja prikupiti od stručnih suradnika i strukovnih nastavnika zaposlenih u srednjim strukovnim školama, a koji imaju najvažniju ulogu u profesionalnom usmjeravanju učenika. Kvantitativni dio istraživanja bio je usmjeren na profesionalno usmjeravanje **učenika** u srednjim strukovnim školama u Republici Hrvatskoj iz perspektive stručnih suradnika. Stručni suradnici (posebno pedagozi i psiholozi) općenito imaju obvezu provedbe profesionalnog usmjeravanja učenika, **što je posebno vidljivo u kontekstu osnovne škole** jer navedeno pripada godišnjim poslovima navedenima u *Pravilniku o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi*, a za pedagoge je navedeno i kao jedan od skupova kompetencija u standardu zanimanja pedagoga. Međutim, s obzirom na posebnosti srednjih strukovnih škola u kojima su se učenici već na neki način odlučili za određeni strukovni program, postavlja se pitanje treba li se uopće provoditi profesionalno usmjeravanje učenika u srednjim strukovnim školama i ako treba, kako ga stručni suradnici provode i kako vide svoju ulogu, kompetencije i izazove s kojima se susreću.

Prema tome, cilj je ovog dijela istraživanja bio opisati iskustva i mišljenja stručnih suradnika zaposlenih u srednjim strukovnim školama o različitim aspektima profesionalnog usmjeravanja učenika. Kako bi se ostvario cilj istraživanja, postavljeno je nekoliko istraživačkih pitanja koja su vodila istraživački proces:

- Kako stručni suradnici zaposleni u srednjim strukovnim školama promišljaju o profesionalnom usmjeravanju učenika?
- Koje se aktivnosti profesionalnog usmjeravanja učenika provode u srednjim strukovnim školama? Kako, koliko i u kojem kontekstu se one provode?
- Kakva je samoprocjena kompetentnosti stručnih suradnika za provedbu profesionalnog usmjeravanja **učenika**?
- Na koje izazove nailaze stručni suradnici u procesu profesionalnog usmjeravanja **učenika**?

Istraživanje je provedeno pod pokroviteljstvom europske mreže nacionalnih centara za podršku profesionalnom usmjeravanju Euroguidance, koja na razini Hrvatske djeluje u sklopu Agencije za mobilnost i programe EU.



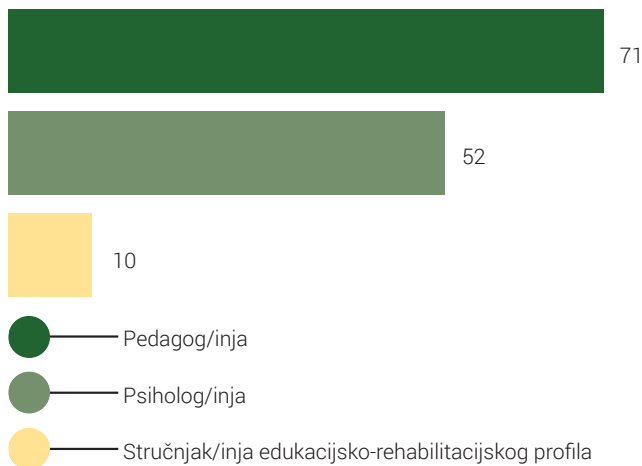
Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo 133 stručnih suradnika zaposlenih u srednjim strukovnim školama u RH, od toga 127 (95,49 %) žena i 6 (4,51 %) muškaraca. Prosječna dob ispitanika je 42,45 godina (SD=11.5).

Od 133 ispitanika, njih 71 je pedagog (53,38 %), 52 psihologa (39,10 %) i 10 (7,52 %) stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila (slika 1). Ispitanici u prosjeku imaju 16,34 (SD=11.79) godine radnog staža.

Slika 1.

Raspodjela ispitanika prema vrsti radnog mjesta



U tablici 1 prikazana je raspodjela ispitanika prema županiji gdje je škola u kojoj su zaposleni. Među odazvanim ispitanicima, najveći broj njih zaposlen je u školama u Gradu Zagrebu (njih 19), Osječko-baranjskoj županiji (njih 18) i Splitsko-dalmatinskoj županiji (njih 14). Najmanji broj odazvanih ispitanika radi u školama u Zadarskoj županiji (1 ispitanik) te u Ličko-senjskoj županiji (1 ispitanik).

Tablica 1.

Raspodjela ispitanika prema županiji u kojoj se nalazi škola u kojoj su zaposleni

Županija (N=131)	f (%)
I ZAGREBAČKA	7 (5,34 %)
II KRAPINSKO-ZAGORSKA	4 (3,05 %)
III SISAČKO-MOSLAVAČKA	9 (6,87 %)
IV KARLOVAČKA	4 (3,05 %)
V VARAŽDINSKA	7 (5,34 %)
VI KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	2 (1,53 %)
VII BJELOVARSKO-BILOGORSKA	3 (2,29 %)
VIII PRIMORSKO-GORANSKA	10 (7,63 %)
IX LIČKO-SENJSKA	1 (0,76 %)
X VIROVITIČKO-PODRAVSKA	6 (4,58 %)
XI POŽEŠKO-SLAVONSKA	2 (1,53 %)
XII BRODSKO-POSAVSKA	3 (2,29 %)
XIII ZADARSKA	1 (0,76 %)
XIV OSJEČKO-BARANJSKA	18 (13,74 %)
XV ŠIBENSKO-KNINSKA	3 (2,29 %)
XVI VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	4 (3,05 %)
XVII SPLITSKO-DALMATINSKA	14 (10,69 %)
XVIII ISTARSKA	8 (6,11 %)
XIX DUBROVAČKO-NERETVANSKA	4 (3,05 %)
XX MEĐIMURSKA	2 (1,53 %)
XXI GRAD ZAGREB	19 (14,5 %)

Napomena: f – frekvencija, % - postotak

Instrument

Za potrebe ovog istraživanja izrađen je anketni upitnik koji se sastojao od pitanja zatvorenog (s formatima odgovora Likertova tipa, višestrukim i dihotomnim odgovorima) i otvorenog tipa.

Anketni upitnik sastojao se od pet cjelina. U prvom dijelu, (I) **Opći podaci**, stručni su suradnici upitani o sociodemografskim obilježjima (rod, dob), nekoliko ključnih podataka o njihovu radnom mjestu (profil stručnog suradnika, godine radnog staža) i o školi u kojoj su zaposleni. U drugom dijelu upitnika, (II) **Profesionalno usmjeravanje u vašoj školi**, izrazili su svoje mišljenje o potrebi za provedbom profesionalnog usmjeravanja te su upitani o pojedinostima provedbe profesionalnog usmjeravanja u njihovoj školi. U trećem dijelu upitnika, (III) **Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja**, stručni su suradnici napisali koliko su česte raznolike aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u njihovoj školi i u kojim je dokumentima to određeno na razini škole. U četvrtom dijelu upitnika, (IV) **Kompetencije za profesionalno usmjeravanje**, procijenili su vlastite kompetencije za profesionalno usmjeravanje te načine njihova stjecanja. U petom, zadnjem dijelu upitnika, (V) **Otvorena pitanja**, stručni su suradnici odgovarali na nekoliko otvorenih pitanja kojima je cilj bio steći uvid u njihova promišljanja o planiranju i provedbi profesionalnog usmjeravanja (o izazovima u procesu profesionalnog usmjeravanja, ulozi projekata Erasmus+, o potrebnim resursima za profesionalno usmjeravanje).

Zbog potrebe da se u relativno kratkom roku izvrši istraživanje koje će obuhvatiti ispitanike iz svih krajeva RH, odabrana je provedba *online* istraživanja. U tu svrhu izrađena je *online* forma anketnog upitnika primjenom platforme, odnosno alata otvorenog koda, koji služi za izradu i primjenu *online* anketnih upitnika – *LimeSurvey*.

Postupak

Istraživanje se provodilo u rasponu od mjesec dana, od 26. rujna do 26. listopada 2023. godine. Zamolba za sudjelovanje u istraživanju i poveznica za *online* upitnik dostavljene su svim srednjim strukovnim školama na području RH putem elektroničke pošte, uz uputu da je upitnik namijenjen stručnim suradnicima. Tijekom razdoblja provedbe istraživanja, nekoliko je puta poslana požurnica, tj. ponovljena je zamolba sudionicima da se odazovu na poziv za sudjelovanje u istraživanju.



REZULTATI

S obzirom na to da se anketni upitnik sastojao od pet cjelina, prikaz rezultata organiziran je također u pet cjelina koje prate dijelove upitnika: (I) **Opći podaci**, (II) **Profesionalno usmjeravanje u vašoj školi**, (III) **Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja**, (IV) **Kompetencije za profesionalno usmjeravanje** i (V) **Otvorena pitanja**.

I. OPĆI PODACI

U prvom dijelu upitnika, stručne se suradnike zamolilo da odgovore na nekoliko pitanja o školi u kojoj su zaposleni: o veličini škole prema broju učenika, vrsti srednjoškolskog programa, županiji u kojoj se nalazi njihova škola, broju i profilu stručnih suradnika zaposlenih u njihovoj školi, školi kao centru kompetentnosti.

Škole u kojima su zaposleni stručni suradnici imaju u prosjeku 423,54 učenika (SD=201.02). Najmanja škola ima 51 učenika, a najveća 1100 učenika.

Tablica 2.

Vrsta programa

Vrsta programa	f(%)
Dvogodišnji program	6 (4,51 %)
Trogodišnji program	92 (69,17 %)
Četverogodišnji program	121 (90,98 %)
Petogodišnji program	17 (12,78 %)

Napomena: f – frekvencija, % - postotak

Stručni suradnici većinom su zaposleni u školama koje provode četverogodišnji (njih 90,98 %) i trogodišnji program (njih 69,17 %). 17 ispitanika zaposleno je u školama koje provode petogodišnji

program, dok je šest ispitanika zaposleno u školama koje provode dvogodišnji program (tablica 2).

U školama su u prosjeku zaposlena tri stručna suradnika (M=2.91, SD=0.82). Raspodjela odgovora ispitanika o broju stručnih suradnika u njihovoj školi prikazana je u tablici 3.

Tablica 3.

Broj stručnih suradnika zaposlen u školama ispitanika

Broj stručnih suradnika	f (%)
1	3 (2,26 %)
1.5	4 (3,01 %)
2	30 (22,56 %)
2.5	2 (1,5 %)
3	66 (49,62 %)
3.5	2 (1,5 %)
4	22 (16,54 %)
5	4 (3,01 %)

Napomena: f – frekvencija, % - postotak

Ispitanici navode da su, osim njih, u školama najčešće zaposleni knjižničari (njih 108), pedagozi (njih 74, s time da se u nekoliko škola radi o istovremeno zaposlenim dvama stručnim suradnicima pedagozima), psiholozi (njih 55), stručnjaci edukacijsko -rehabilitacijskog profila (njih 9) i socijalni pedagozi (njih 6).

Na pitanje je li njihova škola regionalni centar kompetentnosti, većina ispitanika odgovara da nije (106, tj. 79,7 %), dok je manji broj ispitanika odgovorio da je njihova škola regionalni centar kompetentnosti (27, tj. 20,30 %).

II. PROFESIONALNO USMJERAVANJE U VAŠOJ ŠKOLI

U drugom dijelu upitnika, stručni suradnici odgovarali su na pitanja o profesionalnom usmjeravanju u njihovoj školi. Prvo su upitani smatraju li potrebnim provedbu profesionalnog usmjeravanja u srednjim strukovnim školama. Nakon toga, postavljeno im je nekoliko pitanja o samoj provedbi profesionalnog usmjeravanja u njihovoj školi: provodi li se, ako ne – zašto? Ako da – tko ga provodi i u suradnji s kojim dionicima unutar ili izvan škole?

Tablica 4.

Provedba profesionalnog usmjeravanja

	f (%)
Prema Vašem mišljenju, treba li se u srednjim strukovnim školama provoditi profesionalno usmjeravanje učenika?	126 (94,74 %)
Provodi li se profesionalno usmjeravanje učenika u Vašoj školi?	108 (81,20 %)

Napomena: f – frekvencija, % - postotak

Profesionalno usmjeravanje provodi se u otprilike 80 % ispitanih škola, dok još veći postotak ispitanika (njih 94,74 %) smatra da bi se profesionalno usmjeravanje trebalo provoditi u srednjim strukovnim školama (tablica 4).

Tablica 5.

Učestalost provedbe profesionalnog usmjeravanja u pojedinim razredima srednjih strukovnih škola

Razred (N=108)	1 - nikad	2 – barem jednom u školskoj godini	3 – barem jednom u polugodištu	4 – više puta u polugodištu
U 1. razredu	68 (62,96 %)	36 (33,33 %)	3 (2,78 %)	1 (0,93 %)
U 2. razredu	61 (56,48 %)	40 (37,04 %)	5 (4,63 %)	2 (1,85 %)
U 3. razredu	22 (20,37 %)	33 (30,56 %)	35 (32,41 %)	18 (16,67 %)
U 4. razredu	3 (2,78 %)	28 (25,93 %)	32 (29,63 %)	45 (41,67 %)
U 5. razredu	93 (86,11 %)	5 (4,63 %)	5 (4,63 %)	5 (4,63 %)

Napomena: f – frekvencija, % - postotak

Ispitanike koji su odgovorili da se u njihovoj školi NE provodi profesionalno usmjeravanje, zamolilo se da ukratko napišu zašto se ono ne provodi. Ispitanici najčešće navode nedostatak vremena, prevelik opseg različitih radnih zadataka stručnih suradnika, a s time povezan i nedostatak kadra, tj. potreba za većim brojem stručnih suradnika u školi. Zatim, stručni suradnici prepoznaju manjak znanja o profesionalnom usmjeravanju, a povezano s time, jedan ispitanik kao razlog neprovođenja navodi i nedostatak testova. Nekoliko ispitanika kao razlog također navodi prevelik broj učenika u školi te izostanak interesa učenika za profesionalno usmjeravanje. Osim toga, nekoliko stručnih suradnika smatra da nije ni potrebno provoditi profesionalno usmjeravanje u školi, jer učenike upućuju u Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) i u Centar za informiranje i savjetovanje o karijeri (CISOK), gdje sudjeluju u tim aktivnostima.

Ispitanici koji su odgovorili da se u njihovoj školi PROVODI profesionalno usmjeravanje, upitani su o specifičnostima profesionalnog usmjeravanja u njihovoj školi. Rezultati su navedeni u nastavku.

Ispitanici su za početak odgovarali na pitanje o učestalosti provedbe aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u pojedinim razredima srednje škole (tablica 5).

U prvom i drugom razredu srednje škole najveći dio ispitanika ne provodi profesionalno usmjeravanje (56,48 – 62,96 %), a otprilike trećina ispitanika (33,33 – 37,04 %) provodi profesionalno usmjeravanje barem jednom u školskoj godini u prvom i drugom razredu.

U trećem razredu približno trećina ispitanika provodi profesionalno usmjeravanje barem jednom u školskoj godini (njih 33, tj. 30,56 %) ili jednom u polugodištu (njih 35, tj. 32,41 %).

Ispitanici najčešće provode profesionalno usmjeravanje u četvrtom razredu, pa ga tako njih 45 (41,67 %) provodi više puta u polugodištu, njih 32 (29,63 %) barem jednom u polugodištu, a njih 28 (25,93 %) barem jednom u školskoj godini.

Manji broj ispitanika, njih 17, zaposleno je u školama koje imaju petogodišnji program, a među njima po pet ispitanika provodi profesionalno usmjeravanje u petom razredu barem jednom u školskoj godini, barem jednom u polugodištu i više puta u polugodištu.

Tablica 6.

Provoditelji profesionalnog usmjeravanja

Tko provodi profesionalno usmjeravanje u vašoj školi? (N=108)	f (%)
ja	57 (52,78 %)
Ja u suradnji s drugim stručnim suradnikom	40 (37,04 %)
drugi stručni suradnik samostalno (navesti koji stručni suradnik)	12 (11,11 %)
nastavnici (navesti koji nastavnici)	20 (18,52 %)
netko drugi (navesti tko)	46 (42,59 %)

Napomena: f – frekvencija, % - postotak

Nakon toga, ispitanici su odgovarali na pitanje o tome tko provodi profesionalno usmjeravanje u njihovoj školi (tablica 6). Bilo im je ponuđeno više mogućnosti, a mogli su označiti sve one koje se odnose na njih.

Najveći broj ispitanika, njih 57 (52,78 %) navodi da osobno provode profesionalno usmjeravanje, a njih 40 (37,04 %) da ga provode osobno, u suradnji s drugim stručnim suradnikom.

Ako su ispitanici naveli da provode profesionalno usmjeravanje u suradnji s drugim stručnim suradnikom, zamolilo ih se da napišu o kojem se stručnom suradniku radi. Najčešći je odgovor ispitanika da se radi o suradnji sa stručnim suradnikom psihologom ili pedagogom, a rijetki među ispitanicima navode suradnju sa stručnjacima iz HZZ-a i CISOK-a te je dvoje ispitanika navelo da provodi profesionalno usmjeravanje u suradnji s knjižničarom.

Osim toga, veći broj ispitanika, njih 46 (42,59 %)

navelo je da netko drugi provodi profesionalno usmjeravanje, a na pitanje o kome se radi, navodili su najčešće stručnjake iz HZZ-a, CISOK-a i predstavnike fakulteta.

Nešto manje ispitanika (njih 20, tj. 18,52 %) spomenulo je da profesionalno usmjeravanje provode nastavnici, a pritom izdvajaju razrednike i nastavnike strukovnih predmeta kao one koji provode profesionalno usmjeravanje.

Najmanji broj ispitanika (njih 12, tj. 11,11 %) naveo je da drugi stručni suradnici provode profesionalno usmjeravanje samostalno, pritom misleći na stručne suradnike pedagoge i psihologe u njihovoj školi.

Ispitanici koji su označili da osobno provode profesionalno usmjeravanje (samostalno ili u suradnji s drugim stručnim suradnicima), upitani su o mogućoj suradnji s drugim dionicima u procesu planiranja, organizacije ili provedbe profesionalnog usmjeravanja. Ispitanicima je bila

ponuđena lista raznih dionika te su trebali označiti sve one s kojima barem ponekad surađuju u procesu profesionalnog usmjeravanja. Odgovori ispitanika (frekvencije i postoci odgovora) prikazani su u tablici 7.

Tablica 7.

Suradnja s drugim dionicima u provedbi profesionalnog usmjeravanja

DIONICI (N=88)	f (%)
Drugi stručni suradnik u školi	44 (50 %)
Razrednici	60 (68,18 %)
Nastavnici	26 (29,55 %)
Mentori na učenju temeljenom na radu	5 (5,68 %)
Hrvatski zavod za zapošljavanje	64 (72,73 %)
Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike	1 (1,14 %)
Agencija za mobilnost i programe Europske unije	11 (12,5 %)
Ministarstvo znanosti i obrazovanja	4 (4,55 %)
Agencija za odgoj i obrazovanje	5 (5,68 %)
Poslodavci (gospodarski subjekti)	26 (29,55 %)
Roditelji	12 (13,64 %)
CISOK centri	49 (55,68 %)
Centri za karijeru pri sveučilištima	32 (36,36 %)
Lokalna samouprava	10 (11,36 %)
Ravnatelj	24 (27,27 %)
Ne surađujem s navedenim dionicima	1 (1,14 %)

Napomena: f – frekvencija, % - postotak

Među ponuđenim izborom dionika, najveći broj ispitanika navodi da surađuje s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje (njih 64, tj. 72,73 %), razrednicima (njih 60, tj. 68,18 %) te CISOK centrima (njih 49, tj. 55,6 %). Samo jedan ispitanik navodi da surađuje s Ministarstvom rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, dok njih četvero navodi da surađuje s Ministarstvom znanosti i obrazovanja. Posebno je zanimljivo da je samo pet ispitanika navelo da u procesu profesionalnog usmjeravanja surađuje s mentorima na učenju temeljenom na radu.

III. AKTIVNOSTI PROFESIONALNOG USMJERAVANJA



U trećem dijelu upitnika, stručni su suradnici napisali koliko su česte raznolike aktivnosti profesionalnog usmjerenja u njihovoj školi, kako se ondje planiraju i provode aktivnosti profesionalnog usmjerenja i koji su im resursi u tu svrhu na raspolaganju.

Ispitanici su za početak odgovarali na pitanja o učestalosti provedbe aktivnosti profesionalnog usmjerenja u njihovoj školi. Za svaku od navedenih aktivnosti, njihov je zadatak bio da procijene koliko je često provode od *nikad* (1) do *više puta u polugodištu* (4). Frekvencije i postotci odgovora ispitanika prikazani su u tablici 8.

Tablica 8.

Učestalost aktivnosti profesionalnog usmjerenja

Aktivnost (N=96)	1 - Nikad	2 – Barem jednom u šk. godini	3 – Barem jednom u polugodištu	4 – Više puta u polugodištu
Informiranje učenika o mogućnostima nastavka obrazovanja	4 (4,17 %)	33 (34,38 %)	34 (35,42 %)	25 (26,04 %)
Informiranje učenika o mogućnostima pri izlasku na tržište rada	5 (5,21 %)	32 (33,33 %)	33 (34,38 %)	26 (27,08 %)
Ispitivanje profesionalnih interesa	9 (9,38 %)	57 (59,38 %)	25 (26,04 %)	5 (5,21 %)
Grupne radionice o kompetencijama, interesima, sposobnostima za zanimanje za koje se učenici obrazuju	25 (26,04 %)	45 (46,88 %)	20 (20,83 %)	6 (6,25 %)
Individualni savjetodavni rad s učenicima	3 (3,13 %)	36 (37,5 %)	17 (17,71 %)	40 (41,67 %)
Individualni savjetodavni rad s roditeljima	27 (28,13 %)	44 (45,83 %)	16 (16,67 %)	9 (9,38 %)
Predavanja za učenike relevantna za profesionalno usmjerenje	12 (12,5 %)	50 (52,08 %)	20 (20,83 %)	14 (14,58 %)
Predavanja za roditelje relevantna za profesionalno usmjerenje	46 (47,92 %)	40 (41,67 %)	8 (8,33 %)	2 (2,08 %)
Predstavljanje ustanova za nastavak obrazovanja	7 (7,29 %)	42 (43,75 %)	14 (14,58 %)	33 (34,38 %)
Predstavljanje poslovnih subjekata	24 (25 %)	42 (43,75 %)	13 (13,54 %)	17 (17,71 %)
Predstavljanje naše škole učenicima završnih razreda osnovne škole	4 (4,17 %)	55 (57,29 %)	17 (17,71 %)	20 (20,83 %)
Suradnja s osnovnim školama	18 (18,75 %)	51 (53,13 %)	14 (14,58 %)	13 (13,54 %)
Radionice o pisanju životopisa	17 (17,71 %)	51 (53,13 %)	21 (21,88 %)	7 (7,29 %)
Radionice o aktivnom traženju posla	21 (21,88 %)	57 (59,38 %)	11 (11,46 %)	7 (7,29 %)
Aktivnosti profesionalnog usmjerenja za učenike s teškoćama	26 (27,08 %)	47 (48,96 %)	18 (18,75 %)	5 (5,21 %)
Aktivnosti profesionalnog usmjerenja za darovite učenike	55 (57,29 %)	25 (26,04 %)	14 (14,58 %)	2 (2,08 %)
Aktivnosti profesionalnog usmjerenja za neodlučne učenike	17 (17,71 %)	45 (46,88 %)	22 (22,92 %)	12 (12,5 %)
Aktivnosti profesionalnog usmjerenja za učenike nižeg školskog uspjeha	36 (37,5 %)	37 (38,54 %)	18 (18,75 %)	5 (5,21 %)
Aktivnosti profesionalnog usmjerenja za učenike nižeg socioekonomskog statusa	43 (44,33 %)	32 (32,99 %)	19 (19,59 %)	3 (3,09 %)

Napomena: f – frekvencija, % - postotak

Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja koje većina ispitanika navodi kao one koje provode češće unutar školske godine, odnose se u prvom redu na informiranje učenika o mogućnostima nastavka obrazovanja i izlaska na tržište rada, te individualni savjetodavni rad s učenicima. Naprimjer, podjednak broj ispitanika (njih 33, tj. 34 %) informira učenike o mogućnostima nastavka obrazovanja i o mogućnostima pri izlasku na tržište rada barem jednom u školskoj godini ili barem jednom u polugodištu, dok njih 25, tj. 26 %, informira ih o tome više puta godišnje. Individualni savjetodavni rad s učenicima najveći broj stručnih suradnika (njih 40) provodi više puta u polugodištu, a ostali ga provode barem jednom u školskoj godini (njih 36) ili barem jednom u polugodištu (njih 17).

Najveći broj ispitanika za većinu aktivnosti profesionalnog usmjeravanja navodi da ih provodi barem jednom u školskoj godini. Naprimjer, ispitanici navode da barem jednom u školskoj godini provode ispitivanje profesionalnih interesa (njih 57); grupne radionice o kompetencijama, interesima, sposobnostima za zanimanje za koje se učenici obrazuju (njih 45); individualni savjetodavni rad s roditeljima (njih 44); predavanja za učenike (njih 50) i za roditelje (njih 40) relevantna za profesionalno usmjeravanje (njih 50); predstavljanje ustanova za nastavak obrazovanja (njih 42), predstavljanje poslovnih subjekata (njih 42); predstavljanje svoje škole učenicima završnih razreda osnovne škole (njih 55); suradnju s osnovnim školama (njih 51); radionice o pisanju životopisa (njih 51); radionice o aktivnom traženju posla (njih 57); aktivnosti profesionalnog usmjeravanja za učenike s teškoćama (njih 47) i aktivnosti profesionalnog

usmjeravanja za neodlučne učenike (njih 45).

Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja koje ispitanici u manjoj mjeri provode jesu aktivnosti usmjerene na darovite učenike, učenike nižeg školskog uspjeha i nižeg socioekonomskog statusa. Naprimjer, većina ispitanika (njih 55) navodi da nikad ne provodi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja za darovite učenike. Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja za učenike nižeg socioekonomskog statusa stručni suradnici ne provode (njih 36) ili ih provode barem jednom u školskoj godini (njih 37), a nešto manji broj njih, češće od toga. Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja za učenike nižeg socioekonomskog statusa stručni suradnici provode jednom u školskoj godini (njih 32) ili u većini slučajeva nikad (njih 43). Tek manji broj njih (19) provodi navedene aktivnosti barem jednom ili više puta u polugodištu (njih 3).

Ispitanicima koji su odgovorili da održavaju radionice o pisanju životopisa (barem jednom u školskoj godini, barem jednom u polugodištu ili više puta u polugodištu) postavljeno je pitanje upotrebljavaju li pritom Europass. Njih 9 ne upotrebljava (11,39 %), dok njih 70 (88,61 %) upotrebljava Europass.

Nadalje, ispitanici su odgovarali na pitanje o mogućim načinima planiranja i provedbe aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u svojoj školi. Njihov je zadatak bio da pročitaju navedene opcije te da označe one načine planiranja i provedbe aktivnosti profesionalnog usmjeravanja koji su prisutni u njihovoj školi. Rezultati su prikazani u tablici 9.

Tablica 9.*Načini planiranja i provedbe aktivnosti profesionalnog usmjeravanja*

Načini planiranja i provedbe aktivnosti profesionalnog usmjeravanja (N=97)	f (%)
Plan profesionalnog usmjeravanja učenika izrađuje se na razini škole	40 (41,24 %)
Određen je broj sati godišnje za provođenje profesionalnog usmjeravanja učenika	18 (18,56 %)
Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja učenika planiraju se u okviru plana rada stručnog suradnika	83 (85,57 %)
Ne izrađuje se plan profesionalnog usmjeravanja učenika	17 (17,53 %)
Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja učenika provode se u za to posebno planirano vrijeme	38 (39,18 %)
Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja učenika provode se na satovima razredne zajednice	85 (87,63 %)
Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja učenika provode se putem nastave na drugim predmetima	37 (38,14 %)
Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja provode se u sklopu projekata u kojima škola sudjeluje (Erasmus+ i drugi)	48 (49,49 %)

Napomena: f – frekvencija, % - postotak

Najveći broj ispitanika (njih 85, tj. 87,63 %) navodi da se aktivnosti profesionalnog usmjeravanja učenika provode na satovima razredne zajednice i da se planiraju u okviru plana rada stručnog suradnika (njih 83, tj. 85,57 %). Nadalje, 48 (49,49 %) ispitanika navodi da se aktivnosti profesionalnog usmjeravanja provode u sklopu projekata u kojima škola sudjeluje (Erasmus+ i drugi).

Najmanji broj ispitanika navodi da se u njihovoj školi ne izrađuje plan profesionalnog usmjeravanja učenika (njih 17, tj. 17,53 %).

Ispitanicima koji su odgovorili da se plan profesionalnog usmjeravanja izrađuje na razini njihove škole (N=40) postavljeno je pitanje u kojem se dokumentu na razini škole nalazi plan profesionalnog usmjeravanja. Njih 14 (35 %) navodi da se on nalazi u školskom kurikulumu, a njih 26 (65 %) da se nalazi u godišnjem programu i planu rada škole.

Ispitanici koji su odgovorili da je na razini njihove škole određen godišnji broj sati za provođenje profesionalnog usmjeravanja učenika (N=18) napisali su također o kojoj se satnici radi. Prosječno vrijeme određeno za provođenje profesionalnog usmjeravanja učenika je 36,61 sat (SD=35.68), s time da broj sati izrazito varira među školama. U školi koja izdvaja najmanji broj sati za provedbu profesionalnog usmjeravanja ta satnica iznosi dva sata, dok u školi koja izdvaja najveći broj sati, iznosi 110 sati.

Nakon toga, sudionici su naveli koji su im resursi na raspolaganju za provedbu profesionalnog usmjeravanja. Ispitanicima je bilo ponuđeno više mogućih odgovora, a zamolilo ih se da označe sve one koji se odnose na njih. U Tablici 10 prikazane su frekvencije i postotci odgovora ispitanika za svaki od ponuđenih odgovora, tj. resursa za provedbu profesionalnog usmjeravanja.

Tablica 10.*Resursi za provedbu profesionalnog usmjeravanja*

Resursi (N=97)	f (%)
Informativni materijali i vodiči (katalozi obrazovnih programa, publikacije)	88 (90,72 %)
Dijagnostički testovi (upitnici osobnosti, upitnici o profesionalnim namjerama)	38 (39,18 %)
IT alati za profesionalno usmjeravanje (npr. Moj izbor)	61 (62,89 %)
Baze podataka o tržištu rada (stručni članci, statističke baze podataka)	43 (44,33 %)

Napomena: f – frekvencija, % - postotak

Stručni suradnici u najvećoj mjeri procjenjuju da su im na raspolaganju informativni materijali i vodiči (njih 88, odnosno 90,72 %) i IT alati za profesionalno usmjeravanje (61, odnosno 62,89 %). Nešto manje od polovice ispitanika koristi se bazama podataka o tržištu rada (njih 43, tj. 44,33 %) i dijagnostičkim testovima (njih 38, tj. 39,18 %). Osim ponuđenih, nekoliko ispitanika je navelo i druge resurse kojima se koriste, a to su izrađene knjižice i Moj posao (tablica 10).

Da bi dobili detaljnije informacije o provođenju aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, pitali smo stručne suradnike jesu li tijekom prošle školske godine postojale neke posebne okolnosti koje su oblikovale njihovu posvećenost aktivnostima profesionalnog usmjeravanja tako da su se aktivnostima profesionalnog usmjeravanja bavili manje odnosno više nego inače.

Odgovarajući na ovo pitanje, dio stručnih suradnika navodi da nije bilo razloga i okolnosti koji su utjecali na provedbu profesionalnog usmjeravanja te da su realizirali sve planirane aktivnosti profesionalnog usmjeravanja.

Nije bilo razloga koji bi utjecali na provedbu profesionalnog usmjeravanja u našoj školi.

Bavili smo se koliko je bilo i planirano.

Odgovori stručnih suradnika na pitanje u kojoj su se mjeri bavili aktivnostima profesionalnog usmjeravanja učenika, raznoliki su – kao i inače te više odnosno manje nego inače. U odgovorima vrlo često navode različite okolnosti koje su dovele do toga da su se aktivnostima profesionalnog usmjeravanja bavili više odnosno manje, kao i opise aktivnosti koje su provodili te vanjske i unutarnje suradnike uz pomoć kojih su provodili profesionalno usmjeravanje učenika.

Stručni suradnici tako navode i da su se aktivnostima profesionalnog usmjeravanja bavili kao i inače do sada, uz provođenje (nešto više) individualnih razgovora vezanih za nastavak obrazovanja. Navode i otežavajuće okolnosti vezane za provođenje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, te spominju očekivanja i promjene interesa učenika, što ih čini nesigurnima odnosno otežava im izbor zanimanja.

Radili smo kao i inače do sada. Samo smo imali više individualnih razgovora vezanih uz nastavak školovanja. S obzirom da smo mi trogodišnja strukovna škola čiji učenici rijetko nastavljaju obrazovanje jer su orijentirani na tržište rada.

Otežavajuće okolnosti najčešće su se odnosile na očekivanja učenika i na promjene interesa. Bez obzira na podršku i olakšan pristup informacijama učenici često ni u završnom razredu nisu sigurni čime bi se htjeli baviti, odnosno njihovi interesi variraju, što im otežava sami izbor.

Kada stručni suradnici ističu da su radili više nego inače na aktivnostima profesionalnog usmjeravanja, navode nekoliko razloga za to. Spominje se tako povećani interes i potreba učenika za profesionalnim usmjeravanjem, zatim činjenica da je škola postala regionalni centar kompetentnosti, čime je povećan opseg i obveza provođenja aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, kao i pojačana suradnja s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje i CISOK-om. Pri tome su neki od njih organizirali aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i za roditelje.

Interes učenika za nastavak obrazovanja omogućio mi je da više radim na tom području.

Rad je u protekle dvije godine bio čak i malo pojačan zbog sudjelovanja u projektu RCK Industrija 4.0, u kojem je jedan od timova bio upravo za područje profesionalnog usmjeravanja.

U prošloj školskoj godini provodili smo više aktivnosti jer smo ostvarili suradnju sa Zavodom za zapošljavanje. Zavod je organizirao predavanje i radionicu na kojem su sudjelovali učenici koji se školuju u području mode, kože i tekstila i području obrade drva te istaknuti obrtnici naše županije. Obrtnici su predstavili zanimanja i različite mogućnosti rada u struci nakon završene srednje škole.

U prošloj godini održale smo sva planirana savjetovanja i radionice za učenike završnih razreda, a u suradnji s koordinatoricom za državnu maturu. Osim toga, individualno smo provele savjetodavne razgovore, usmjeravanja za neodlučne učenike. Suradnju s CISOK-om ostvarile smo kada je riječ o neodlučnim učenicima. Za roditelje održana su 2 predavanja na kojem je bila i koordinatorica za državnu maturu.

Ima i stručnih suradnika koji navode da su odradili manje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja nego što je bilo planirano, a razlozi toga su brojni. Najčešće kao razlog manjeg posvećenja aktivnostima profesionalnog usmjeravanja stručni suradnici navode nedostatak vremena, preopterećenost drugim poslovima i obvezama, nedostatak dijagnostičkih testova i nedostatak drugog stručnog suradnika s kojim bi se poslovi mogli podijeliti. U slučaju trogodišnjih škola, generalno se ističe smanjen opseg aktivnosti profesionalnog usmjeravanja zbog toga što ti učenici izlaze na tržište rada nakon završetka škole, pa ne iskazuju potrebu za profesionalnim usmjeravanjem. Jedan od razloga zašto se provodi manje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja je i taj što se one odrađuju *ponajviše u okviru tematskih satova razrednih odjela*, ali se radi ograničenog broja sati razrednika i vremena za provedbu aktivnosti profesionalnog usmjeravanja (kao što su radionice i informiranje) ne provedu sve planirane aktivnosti.

Razlozi su sljedeći – premalo je sati razrednika na sve planirane aktivnosti, premalo prostora u školi da se ostaje nakon nastave.

Vrijeme je faktor koji uvelike doprinosi provedbi svih popratnih aktivnosti u nastavnom procesu. Prvo vrijeme učenika, jer su satnice popunjene, nastava je prioritet, dvije su smjene, teško je pronaći vrijeme kad je učenicima moguće sudjelovati. Drugo je vrijeme stručnog suradnika, osobno radim na pola radnog vremena, prioritet su drugi poslovi – mentalno zdravlje, rizična ponašanja, učenici s teškoćama, pedagoška dokumentacija.

Nedostatak vremena zbog preopterećenosti administracijom, bavljenjem s učenicima narušenog mentalnog zdravlja te bavljenje učenicima s teškoćama i njihovim roditeljima.

Manjak vremena zbog drugih nepredviđenih poslova kao i nedostatak dijagnostičkih testova za usmjerenije informiranje učenika.

Budući da sam jedini stručni suradnik (još je samo knjižničar na pola radnog vremena) opseg prof. usmjeravanja ovisi i o tipu projekata (Erasmus i sl.) u koji sam uključena.

Nema objektivnih prepreka, u našoj školi jednostavno se mali broj sati posvećuje profesionalnom usmjeravanju jer smo trogodišnja strukovna škola i učenici nakon završetka škole prelaze na tržište rada. Ponekad se pojave učenici zainteresirani za nastavak školovanja i njima individualno pojasnimo mogućnosti pohađanja četvrtog razreda radi izlaska na državnu maturu.

Unatoč opterećenosti drugim poslovima, stručni suradnici pronalaze vrijeme za uključivanje u projekte u okviru kojih razvijaju kompetencije i dobivaju materijale za provođenje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja.

Zbog opterećenosti drugim poslovima i obvezama, nisam se posvetila koliko sam željela profesionalnom usmjeravanju učenika, ali uključila sam se u projekt u sklopu kojeg ću dobiti priručnik za rad na nekim aktivnostima profesionalnog usmjeravanja (Wake up your vocation).

Tijekom protekle školske godine radili smo na uspostavi Karijernog centra škole, te smo uz dodatno financiranje putem ESF projekta mogli zakupiti platformu na Selekcija.hr koja je učenicima pružila mogućnost rješavanja testova sposobnosti i interesa, te korištenje simulacije intervjua za posao.

Javljaju se i mišljenja da su učenici odabrali svoja zanimanja, da su već profesionalno usmjereni te da aktivnosti profesionalnog usmjeravanja trebaju biti vezane za informacije o nastavku obrazovanja odnosno izlasku na tržište rada.

Učenici su odabrali svoja zanimanja stoga su već profesionalno usmjereni, jednim dijelom. Više su im potrebne upute za nastavak školovanja ili odlaska na tržište rada tako da planiramo aktivnosti prema tome.

Mi se većinom baziramo na individualna savjetovanja... jer su nam završni razredi "pokriveni", a probleme kod mlađih rješavamo pojedinačno jer je većina njih već učinila dobar prvi korak pri odabiru škole u skladu sa svojim profesionalnim interesima.

Stručni suradnici ponekad ne ističu učestalost bavljenja aktivnostima profesionalnog usmjeravanja, već govore o načinima i mogućnostima koje se nude učenicima u kontekstu profesionalnog usmjeravanja. Navode tako provedbu radionica o pisanju životopisa, individualna savjetovanja, profesionalno informiranje, predstavljanje fakulteta i poslodavaca.

S učenicima završnih razreda svake godine odradim radionicu o pisanju životopisa i predstavljanja poslodavcu te provodim individualna savjetovanja prema potrebi. Također, maturante zainteresirane za nastavak školovanja informiram o njihovim mogućnostima i uvjetima. Vrijeme posvećeno ovim aktivnostima često ovisi o potrebama i interesima učenika.

U razdoblju od ožujka do svibnja svaki tjedan su se učenicima završnih razreda predstavljali predstavnici fakulteta, učilišta i veleučilišta sa svojim studijskim programima. Poseban interes za našu školu imaju fakulteti otkada je naša gimnazija treća po uspješnosti učenika na DM u županiji, te otkad imamo nove školske prostore. U sklopu projekta BITI BOLJI učenici i strukovni i gimnazijalci imaju mogućnost poslušati uspješne i manje uspješne poslovne priče poduzetnika. Obližnje najveće tvrtke na školskim projektnim danima i školskim otvorenim danima primaju prijave za posao. Niži razredi redovito budu uključeni u predstavljanje i mogućnosti rada i školovanja u policiji i vojsci. Osobno učenike vodimo na terenske nastave u tvrtke i na fakultete. Učenici strukovnih zanimanja s metalnim tvrtkama, obrtima, restoranima, računovodstvenim servisima, OPG-ima upoznaju se kroz stručnu praktičnu nastavu jer sklapanjem učeničkog ugovora ulaze u svijet rada. S osnovnim školama radimo projekt KUMSTVO kada jedan naš strukovni razred bude kum npr. 7. razredu obližnje osnovne škole. Učenici se kroz taj projekt upoznaju, upoznaju struku, zajedno provode aktivnosti i na taj način budućim osmašima naša škola bude poznata i lako se odlučuju na upis u pojedino zanimanje.

IV. KOMPETENCIJE ZA PROFESIONALNO USMJERAVANJE



U četvrtom dijelu upitnika stručni suradnici procijenili su vlastite kompetencije za profesionalno usmjeravanje te kako su ih stekli. Rezultati su prikazani u tablicama 11 – 13.

Tablica 11.

Kompetentnost za provedbu profesionalnog usmjeravanja

Smatrate li se kompetentnima za provođenje profesionalnog usmjeravanja učenika? (N=118)	1	2	3	4	5	M	SD
	5 (4,24 %)	17 (14,41 %)	50 (42,37 %)	37 (31,36 %)	9 (10,62 %)	3,24	0,94

Napomena: 1 – uopće se ne osjećam kompetentno; 2 – uglavnom se ne osjećam kompetentno; 3 – donekle se osjećam kompetentno; 4 – uglavnom se osjećam kompetentno; 5 – u potpunosti se osjećam kompetentno; M – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija

Na pitanje smatraju li se kompetentnima za provođenje profesionalnog usmjeravanja učenika, najveći broj ispitanika (njih 50, tj. 42,37 %) odgovara da se donekle osjećaju kompetentnima (M=3.24, SD=0.94). Otprilike trećina ispitanika (njih 37, tj. 31,36 %) uglavnom se osjeća kompetentno za provedbu profesionalnog usmjeravanja učenika. Najmanji broj ispitanika (njih 5, tj. 4,24 %) procjenjuje se nekompetentnim za provedbu profesionalnog usmjeravanja učenika, a njih 17 (14,41 %) uglavnom se ne osjećaju kompetentno.

Tablica 12.

Stjecanje kompetencija za profesionalno usmjeravanje

Kako ste stekli kompetencije za profesionalno usmjeravanje učenika? (N=118)	f (%)
Na fakultetu	41 (34,75 %)
Na edukacijama	61 (51,7 %)
Na edukacijama AMPEU-a	35 (29,66 %)
Praktičnim iskustvom	63 (53,39 %)
Putem projekata Erasmus+	17 (14,41 %)
Nisam stekao/stekla kompetencije za profesionalno usmjeravanje	16 (13,56 %)

Napomena: f – frekvencija, % - postotak

Najveći broj ispitanika navodi da su kompetencije za profesionalno usmjeravanje stekli praktičnim iskustvom (njih 63, tj. 53,39 %) i edukacijama (njih 61, tj. 51,7 %). Na fakultetu je 41 (34,75 %) ispitanik stekao kompetencije za profesionalno usmjeravanje, a njih 35 (29,66 %) smatra da ih je steklo na edukacijama AMPEU-a. Najmanji broj ispitanika smatra da su kompetencije profesionalnog usmjeravanja stekli putem projekata Erasmus+ (njih 17, tj. 14,41 %) ili da ih uopće nisu stekli (njih 16, tj. 13,56 %).

Tablica 13.*Kompetencije profesionalnog usmjeravanja*

Kompetencije profesionalnog usmjeravanja (N=118)	1	2	3	4	5	M	SD
Imam aktualne informacije o ustroju obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj	0 (0 %)	4 (3,39 %)	10 (8,48 %)	66 (55,93 %)	15 (32,2 %)	4.17	0.72
Imam aktualne informacije o alternativama u obrazovnom sustavu u Republici Hrvatskoj	3 (2,54 %)	15 (12,71 %)	39 (33,05 %)	48 (40,68 %)	13 (11,02 %)	3.45	0.94
Poznajem Zakon o radu u Republici Hrvatskoj	4 (3,39 %)	13 (11,02 %)	29 (24,58 %)	58 (49,15 %)	14 (11,86 %)	3.55	0.96
Imam aktualne informacije o stanju na tržištu rada u Republici Hrvatskoj	1 (0,85 %)	14 (11,86 %)	51 (43,22 %)	44 (37,29 %)	8 (6,78 %)	3.37	0.81
Poznajem osnovne teorije savjetovanja	0 (0 %)	2 (1,7 %)	10 (8,48 %)	61 (51,7 %)	45 (38,14 %)	4.26	0.69
Posjedujem vještine za provođenje individualnog profesionalnog usmjeravanja	2 (1,7 %)	13 (11,02 %)	25 (21,19 %)	51 (43,22 %)	27 (22,88 %)	3.75	0.98
Posjedujem vještine za obavljanje grupnog profesionalnog usmjeravanja	6 (5,09 %)	11 (9,32 %)	37 (31,36 %)	44 (37,29 %)	20 (16,95 %)	3.52	1.04
Posjedujem vještine za provođenje procjene vještina (interesa, stavova, običaja i znanja)	6 (5,09 %)	13 (11,02 %)	31 (26,27 %)	49 (41,53 %)	19 (16,1 %)	3.53	1.05

Napomena: 1 – uopće se ne odnosi na mene; 2 – uglavnom se ne odnosi na mene; 3 – niti se ne odnosi niti se odnosi na mene; 4 – uglavnom se odnosi na mene; 5 – u potpunosti se odnosi na mene; M – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija

U zadnjem pitanju četvrtog dijela upitnika ispitanici su procjenjivali u kojoj se mjeri tvrdnje o različitim aspektima kompetencija za profesionalno usmjeravanje odnose na njih, na skali od 1 (što označava *uopće se ne odnosi na mene*) do 5 (što označava *u potpunosti se odnosi na mene*).

Ispitanici u najvećoj mjeri procjenjuju da poznaju osnovne teorije savjetovanja (M=4.26, SD=0.69), da imaju aktualne informacije ustroju obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj (M=4.17, SD=0.72) i da posjeduju vještine za provođenje individualnog profesionalnog usmjeravanja (M=3.75, SD=0.98). Na svim se ostalim tvrdnjama (aspektima kompetencija za profesionalno usmjeravanje) prosječne procjene ispitanika kreću oko srednje vrijednosti na skali procjene - 3 (niti se ne odnosi niti se odnosi na mene).

V. OTVORENA PITANJA



Kako bi dobili uvid u promišljanja stručnih suradnika o planiranju i provedbi profesionalnog usmjeravanja učenika, postavili smo im nekoliko otvorenih pitanja.

Pitali smo stručne suradnike i koliku prednost ima odnosno koliku bi prednost trebalo imati profesionalno usmjeravanje učenika. Odgovori stručnih suradnika na ovo pitanje donose razlike u njihovim mišljenjima. Tako neki navode da profesionalno usmjeravanje treba imati visok prioritet, neki da treba imati srednji, a neki da treba imati nizak prioritet. Javljaju se i odgovori koji upućuju na stav da uopće nije potrebno provoditi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja jer se radi o strukovnim školama u kojima su učenici već odabrali svoje zanimanje i potrebne su im samo informacije o izlasku na tržište rada i individualno o nastavku obrazovanja.

Tako stručni suradnici navode da profesionalno usmjeravanje učenika ima odnosno da bi trebalo imati visok prioritet, a to povezuju s time što profesionalno usmjeravanje utječe na kvalitetu rada i zadovoljstvo učenika odabirom zanimanja, te time što se neki učenici ne vide u profesiji za koju su se školovali, dok su neki učenici nezadovoljni svojim izborom, a što se može odraziti na prilagodbu, a moguće i na mentalno zdravlje i akademski uspjeh učenika. Profesionalno usmjeravanje važan dio posla stručnog suradnika je i zato što, kao stručnjaci koji dobro poznaju sustav obrazovanja, mogu dati korisne informacije učenicima koji mijenjaju obrazovne programe, nastavljaju obrazovanje ili onima koji izlaze na tržište rada te zato što dobro poznaju učenike (njihove interese i sposobnosti) i smatraju da bi kombinacija informacija koje imaju o njima i kvalitetna procjena doveli do učinkovitog profesionalnog usmjeravanja. U tom se kontekstu spominje i važnost osnaživanja i razvijanja pozitivne slike o vještinama i kompetencijama kod učenika s teškoćama u razvoju kako bi oni osvijestili svoje mogućnosti, ali i slabe strane.

Visoka razina prioriteta, jer profesionalna orijentacija učenika rezultira na razini kvalitete rada i zadovoljstva profesionalnog izbora u budućnosti. Učenici su zainteresirani i žele znati kako se snalaziti na tržištu rada te traženju posla, ali i o sposobnostima, interesima i karakteristikama određenog posla.

Mislim da je profesionalno usmjeravanje važan aspekt rada s učenicima jer bi učenici nezadovoljni svojim odabirom škole ili izgubljeni u svojoj budućnosti nakon nje, mogli imati značajnih teškoća u prilagodbi tijekom prvog razreda srednje, a moguće i kasnije, što bi se odrazilo na njihovo mentalno zdravlje, a time i emocionalne teškoće, akademski uspjeh itd.

Profesionalno usmjeravanje trebao bi biti važan dio posla psihologa u stručnoj školi, jer učenici su s nama četiri godine, kroz to vrijeme stignemo ih mi dobro upoznati, a i njihovi profesori, te na taj način imati važne informacije o njima, koje bi u kombinaciji s kvalitetnom procjenom i vremenom koje možemo posvetiti učenicima dovelo do vrlo kvalitetnog profesionalnog usmjeravanja.

Treba zauzimati važno mjesto jer pedagozi kao stručni suradnici igraju važnu ulogu u pomoći učenicima da razumiju vlastite interese i sposobnosti, osiguravanju pristupa relevantnim informacijama i alatima, prepoznavanju potencijalnih barijera ili problema i sl.

Obzirom da uglavnom radim s učenicima s teškoćama u razvoju, smatram da je izuzetno važno osnažiti ih, razviti pozitivnu sliku o njihovim vještinama i kompetencijama jer, ovisno o njihovim teškoćama, nisu osvijestili svoje mogućnosti, potencijale i slabe strane.

Kao dodatno objašnjenje zašto bi profesionalno usmjeravanje učenika trebalo imati visoku prednost, stručni suradnici navode nezadovoljstvo učenika izborom zanimanja, kao i neodlučnost učenika koje dovodi do uznemirenosti, nedovoljne motiviranosti i slabije usredotočenosti u radu. Dodaju da učenici nisu dovoljno informirani, sigurni ili spremni za samostalno istraživanje i donošenje odluke.

Dajem veliki prioritet profesionalnom usmjeravanju učenika, posebno neodlučnih ili onih koji smatraju da su pogriješili u izboru zanimanja prilikom upisa u srednju školu.

Profesionalno usmjeravanje učenika ima prilično visok prioritet u okviru mojih poslova. Razlog uznemirenosti, nedovoljne motiviranosti, slabije usredotočenosti u radu može ležati u nezadovoljstvu izborom zanimanja ili neusklađenošću želja i sposobnosti učenika. Ovo vidim kao područje gdje bi doista mogli puno učiniti.

Veliki. Učenici su dosta nesigurni u donošenju profesionalnih odluka, neinformirani, nedovoljno spremni za samostalno istraživanje.

Mislim da je profesionalno usmjeravanje učenika, bez obzira što smo strukovna škola, jako važno, jer učenici kada upisuju srednju školu vrlo često to rade iz različitih motiva (brat ili sestra u istoj školi, prijatelj je upisao istu školu, nisu mogli ništa drugo upisati...) koji nisu bliski poznavanju sadržaja struke i poslovima koji obuhvaćaju stečene kompetencije.

S druge strane, stručni suradnici navode i da bi profesionalno usmjeravanje trebalo biti prioritet, ali da to nije slučaj u praksi. Umjesto profesionalnog usmjeravanja i pravog savjetovanja, u praksi se učenike uglavnom informira i eventualno upućuje u to kako napisati životopis. Kao razlozi se navode i nedovoljna osposobljenost stručnih suradnika za takav posao te nedostatak adekvatnih testova, ali i nedostatak vremena, podrške i motiviranosti u školama za stavljanje prioriteta na profesionalno usmjeravanje. Također se ističe neopremljenost stručnog tima, kao i sve veći broj učenika s

teškoćama. Stručni suradnici često ne stižu provoditi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja zbog gorućih problema koji zahtijevaju vatrogasne mjere. Izlaz iz takvih situacija nalaze u suradnji s drugim stručnim suradnikom, uredom za karijere, gostujućim predavačima te predstavljanju fakulteta i poduzeća. Ponovno se spominje korist od toga što je škola postala regionalni centar kompetentnosti.

Profesionalno usmjeravanje učenika trebalo bi biti jedno od prioriteta, međutim to nije slučaj u praksi. Mislim da se provodi na način da se učenike informira o mogućnostima nastavka obrazovanja ili o poslovima, eventualno kako se piše životopis ili slično, ali u većini nema pravog savjetovanja. Mnogi stručni suradnici nisu osposobljeni za takav posao. Kako je naša škola Regionalni centar kompetentnosti, imali smo priliku dobiti materijale i saznanja koja su rijetkost u ostalim školama. Prije toga se nije toliko radilo na profesionalnom usmjeravanju, osim na onoj osnovnoj razini.

Mislim da bi trebalo imati veći prioritet, no zbog zatrpanosti ostalim (manje psihološkim) poslovima i zbog nedovoljnog znanja o mogućnostima visokog/ višeg obrazovanja, ne provodim dovoljno takvih aktivnosti. Između ostalog, drugi stručni suradnik ima više znanja pa odraduje te poslove. Mogla bih raditi procjenu sposobnosti, interesa itd. no nemam adekvatne testove.

Smatram da su stručni suradnici u školama previše opterećeni „ostalim poslovima“ pa neke poslove poput profesionalnog usmjeravanja kao neposrednog rada s učenicima i roditeljima zanemarujemo, odnosno ne dajemo im važnost u odnosu na koliko je ono zaista važno.

Mislim da je vrlo važno, da bi trebalo biti sustavnije i kontinuiranije nego što trenutno je. Na Vijeću razrednika sam pokušala više motivirati razrednike i provodila radionice s AMPEU edukacije, no uvijek nekako ispada da ima „važnijih tema“ na satovima s razrednim odjelom i ne nalazimo dovoljno vremena za kontinuirano provođenje profesionalnog usmjeravanja, često samo gasimo požar, a sustav obrazovanja nije dovoljno prohodan i učenicima ne omogućava željene promjene u željenom ili učenom trenutku.

Nažalost, uz sve veći broj učenika s teškoćama ne nalazim vrijeme, važno je svakako.

Profesionalno usmjeravanje učenika je vrlo važno i bilo bi potrebno posvetiti mu više vremena, no u okolnostima u kojima sam jedini stručni suradnik u školi koja ima veliki broj učenika s različitim potrebama, to jednostavno ne stižem.

Mislim da bi profesionalno usmjeravanje učenika trebalo imati visoki prioritet jer posljednjih godina imamo sve više neodlučnih učenika, koji uz sve moguće današnje dostupne resurse (internet, portali, razni dionici koji pružaju te usluge) ipak radije traže savjet od nas. Međutim, jedini problem koji se javlja je nedostatak vremena u radu s velikim brojem učenika. Jedan stručni suradnik bi se trebao baviti isključivo profesionalnim usmjeravanjem.

Smatram ga vrlo važnim, no zbog „gorućih“ problema, često ga ne stignem provoditi sama, ali onda svakako organiziram provedbu u suradnji sa stručnom suradnicom psihologinjom ili uredom za karijere te također gostujuća predavanja i predstavljanja fakulteta i poduzeća.

Stručni se suradnici osvrću i na godinu školovanja u kojoj bi trebalo provoditi profesionalno usmjeravanje učenika. Mišljenja stručnih suradnika se o toj temi razlikuju. Ima onih koji smatraju da profesionalno usmjeravanje treba imati visoki prioritet, ali samo u završnim razredima, što povezuju s izlaskom na tržište rada i nastavkom obrazovanja. Javljaju se i stavovi da je zadatak stručnih suradnika samo informirati učenike završnih razreda, a da bi profesionalno savjetovanje trebale provoditi institucije koje imaju kompetentniji kadar. S druge pak strane, ima i stručnih suradnika koji smatraju da je područje ranog profesionalnog usmjeravanja zanemareno i da bi se profesionalno usmjeravanje trebalo provoditi i s učenicima prvih razreda kada postanu svjesni da nisu odabrali pravo zanimanje, odnosno i u ostalim razredima, te da bi se trebalo provoditi trajno i sustavno.

Svakako bismo trebali staviti veći naglasak na pripremu za tržište rada ili za odabir studija i to od 3., 4. razreda. Dovoljno je informirati učenike o mogućnostima koje imaju.

Smatram da je profesionalno usmjeravanje jako važno za učenike završnih razreda. Iako su strukovna škola, učenici upisuju fakultete različitih profila i ponekad se odlučuju za potpunu promjenu usmjerenja. Postoje institucije koje se bave time i imaju kompetentniji kadar za profesionalno savjetovanje, no potrebno je barem na načelnoj razini s maturantima razgovarati o tome kroz radionice na satu razrednika ili kao dio nastavnog procesa.

Profesionalno usmjeravanje ima prioritet u prvim razredima (ne samo završnim, kako je uobičajeno) jer je važno usmjeriti učenika da pravovremeno započne obrazovanje koje će mu usmjeriti njegov profesionalni razvoj – studiranje, zapošljavanje. Tome posvećujem puno pažnje u individualnom radu s učenicima, jer do kraja prvoga polugodišta imaju pravo na promjenu zanimanja. Mislim da je upravo područje ranog profesionalnog usmjeravanja zanemareno.

Veliki u prvom razredu i to u prvom polugodištu, kad učenici postanu svjesni da nisu odabrali pravo zanimanje ili je to vidljivo po njihovim ocjenama i trudu ili pak, nemaju odgovarajuće vještine i kompetencije za odabrano zanimanje. I u završnom razredu veliki, kao priprema za izlazak na tržište rada i/ili nastavak obrazovanja. Isto tako, veliki prioritet ima kod učenika koji odlaze na praktičnu nastavu van škole kod poslodavca, kao priprema za razgovor i što se od njih očekuje. Kod odlaska na Erasmus programe isto kao priprema.

Mislim da bi se na to mogao stavljati još veći naglasak i da bi se to trebalo kontinuirano raditi od prvog do četvrtog razreda učenika.

Prema nekim stručnim suradnicima, profesionalno usmjeravanje učenika trebalo bi imati srednji prioritet u okviru poslova koje obavljaju kao stručni suradnici. U ovom se kontekstu ponovno spominje opterećenost drugim poslovima zbog kojih se ne mogu posvetiti profesionalnom usmjeravanju, ali i činjenica da se radi o strukovnoj školi i da nije potrebno provoditi više aktivnosti profesionalnog usmjeravanja.

Srednji prioritet, s obzirom da sam jedini stručni suradnik u školi, nemam vremena za obavljanje usmjeravanja učenika. Možda bi trebala postojati mogućnost upućivanja roditelja i učenika u vanjske institucije na profesionalno usmjeravanje, a da su lako dostupne.

Mislim da bi trebalo imati srednji prioritet – kao stručni suradnici smo odgovorni za toliko područja i naprosto je teško odrediti prioritete.

S obzirom na tip srednje škole – strukovna, smatram da je dostatno ono što se provodi.

Postoje i mišljenja stručnih suradnika da bi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja trebale imati niski prioritet u okviru poslova koje obavljaju. Kao razloge tome, stručni suradnici navode da se radi o strukovnim školama čiji su učenici već odabrali svoje zanimanje; zatim opterećenost drugim poslovima; mišljenje da kao stručni suradnici trebaju provoditi samo profesionalno informiranje, samo individualno savjetovanje odnosno da učenike trebaju samo pripremiti za pisanje životopisa i za intervju.

Nizak, jer je ovo strukovna škola. Zanimanja su odabrana. Sudjelujem u prijedlogu izmjene ukoliko je potrebna.

U strukovnim školama ne toliko veliki jer većina učenika ili ne nastavlja s daljnjim obrazovanjem ili već imaju plan što će raditi nakon školovanja i koje fakultete žele upisati. Za njih je možda važniji dio profesionalnog usmjeravanja koji se odnosi na informiranje učenika o alternativama, opisu posla koji će raditi, radnim uvjetima, mogućnostima zaposlenja i sl.

Profesionalno usmjeravanje je bitno za svakog učenika, iako u strukovnoj školi gdje radim to i nema previše utjecaja na ono čime se učenici bave i što odluče upisati. U većini slučajeva nastave sa smjerom kojeg su do sada pohađali ili pronađu neki koji je najbliži onome što su učili kroz srednju školu. Iz tog razloga, uz veliki broj učenika svake godine, ne provodim profesionalno usmjeravanje na razini škole. Individualno, učenici znaju da mogu doći i da ćemo pronaći najbolje rješenje za njih.

Svakako bi bilo dobro, ponajviše u smislu pripreme životopisa, kao i pripreme za intervju za posao, upoznavanje svojih interesa. Bilo bi dobro da agencija za mobilnost/CISOK centri eventualno ponudi informativnu edukaciju za učenike prvih i drugih razreda.

U okviru poslova koje obavljaju, nekim stručnim suradnicima profesionalno usmjeravanje nije prioritet. Smatraju da će učenici sami pronaći načine za informiranje te da je profesionalno usmjeravanje važnije u osnovnoj školi, a da se izborom zanimanja pri upisu u srednju školu prostor za aktivnosti sužava. Naglasak se stavlja na informiranje učenika koji žele nastaviti obrazovanje.

Smatram kako to nije prioritetno pitanje jer će učenici naći načine kako se informirati o onome što ih stvarno zanima. Ja im omogućim upoznavanje s fakultetima, upoznam ih s alatom „Moj izbor“ i mogućnostima prekvalifikacije i svijeta rada. Nakon toga stavljam im se na raspolaganje za individualni razgovor ako nekoga zanima nešto više o bilo čemu od navedenog. Smatram da je to sasvim dovoljno da bar krenu prema nečemu što ih zanima.

Budući da radim u srednjoj školi obrtničkog i strukovnog smjera, učenici su već „usmjereni“ u obrazovanje, smatram da je na meni da im omogućim profesionalno informiranje o tome koje su im sve mogućnosti nakon završetka trogodišnjeg i četverogodišnjeg strukovnog obrazovanja. Također, u svakoj generaciji bude učenika koji žele nastaviti obrazovanje ili se prekvalificirati te im pomažem u ostvarenju tog procesa. Stoga, s obzirom na profil obrazovnih smjerova koje moja škola provodi, smatram da je prioritet profesionalnog usmjeravanja niži na razini škole nego u završnim razredima osnovne škole ili u srednjoškolskim gimnazijskim programima. Ali važno je napomenuti da je prioritet profesionalnog usmjeravanja visok za one učenike koji žele nastaviti obrazovanje.

Općenito gledajući, stručni suradnici su optimistični u vezi s profesionalnim usmjeravanjem učenika (i u strukovnim školama). Također se javlja ideja da bi bilo važno više uključiti roditelje kako bi profesionalno usmjeravanje bilo učinkovitije.

Trebalo bi više vremena posvetiti profesionalnom usmjeravanju kako bi učenici pravilno odabrali srednju školu, promjenu zanimanja te nastavak obrazovanja ili zapošljavanje. Iste informacije trebalo bi pružiti i roditeljima kako bi mogli biti kvalitetna podrška učenicima.

Kad govorimo o srednjim školama, smatram da prostora za savjetovanje ima, ponajviše za učenike koji planiraju na fakultete. Što se tiče strukovnih škola, iako se u načelu može smatrati da su se učenici u načelu već samim odabirom škole opredijelili za buduće zanimanje, trebalo bi biti moguće učenicima pomoći donijeti odluku o daljnjem školovanju ili prekvalifikaciji.

Iduće postavljeno otvoreno pitanje tiče se prepoznavanja izazova u provedbi profesionalnog usmjeravanja kod stručnih suradnika. Izazovi koje stručni suradnici navode, vezani za provođenje profesionalnog usmjeravanja u srednjim strukovnim školama, najčešće su teškoće u suradnji s učenicima. Pritom najčešće ističu da su učenici nezainteresirani, pasivni ili pak, neinformirani o dobrobitima profesionalnog usmjeravanja. Konkretnije, stručni suradnici ističu da problemi s nezainteresiranošću katkad proizlaze iz neodlučnosti ili nezadovoljstva izborom srednje škole, odnosno suženim izborom srednje škole koji je uzrokovan prethodnim uspjehom u osnovnoj školi.

Izazovne su situacije gdje je profesionalni izbor bio uvjetovan suženim mogućnostima upisa učenika, pa su vrlo slabo ili nikako motivirani za upisani program.

U strukovnim školama se susrećemo s pasivnošću učenika, ali i limitiranošću učenika prethodnim školskim uspjehom. Često učenici zbog lošijeg školskog uspjeha ne mogu upisati željeno zanimanje, a često kriteriji ocjenjivanja između osnovnih škola nisu usklađeni.

Dio učenika je uistinu pasivan i obeshrabren jer smatra da je njihov pravi profesionalni interes neostvariv, pa se „zadovoljavaju“ svojim drugim odabirom koji su i upisali. Dio učenika je, pak, možda „lažno“ samouvjeren u svoj odabir zanimanja, jer se vode ponajviše zaradom i ne razmišljaju o drugim profesionalnim vrijednostima koje bi im značile (npr. lakoća zapošljavanja, radno vrijeme i drugi uvjeti rada, vlastiti interesi i uspješnost u poslovima takvog tipa itd.).

S druge strane, stručni suradnici prepoznaju i to da učenici ponekad kasno počinju razmišljati o tome žele li nastaviti svoje obrazovanje na institucijama visokog obrazovanja ili to ne žele, a da učenici koji su uključeni u trogodišnje strukovne programe često ne razmišljaju o nastavku obrazovanja i imaju već konkretna radna mjesta na kojima će se zaposliti nakon završene srednje škole, stoga su generalno nešto nezainteresiraniji za ono što im škola još može ponuditi u kontekstu profesionalnog usmjeravanja.

Najveći izazov su oni koji već imaju dogovoreno da ostaju raditi kod svojih poslodavaca nakon školovanja, pa smatraju da im to ne treba.

Većina ih se zaposli ili u poduzećima gdje su išli na praksu ili odu u inozemstvo. Jako mali broj učenika se odluči dalje školovati.

Različita usmjerenja imaju različite ambicije, pa se tako najveća inercija osjeti kod trogodišnjih zanimanja.

Naši učenici uglavnom nastave raditi kod poslodavaca gdje su radili praksu tijekom školovanja, pa su im onda aktivnosti vezane za profesionalno usmjeravanje suviše i pomalo su nezainteresirani za tu tematiku.

Stručni suradnici također primjećuju da ponekad zainteresiranost za ove teme varira iz generacije u generaciju, ali i da ponekad učenici jednostavno nisu u stanju razmatrati što ih čeka u budućnosti i koje im se sve mogućnosti pružaju. Također se ističe i to da učenici nerijetko traže da im se sve informacije „serviraju“ umjesto da budu aktivni

dionici ili da su dominantno pasivni i inertni, dok eventualno s vremenom ne vide dobrobiti profesionalnog usmjeravanja. U kontekstu izazova s učenicima, kao posebna tema javlja se i rad s učenicima s teškoćama na profesionalnom usmjeravanju, pri čemu se događaju situacije da učenici s teškoćama upisuju određene strukovne programe koje onda ne mogu savladati, a roditelji nerijetko ne mogu prihvatiti ograničenja s kojima se njihova djeca suočavaju, što dovodi do nerazumijevanja između škole i roditelja.

Još su veći izazovi u savjetovanju učenika (i roditelja) djece s teškoćama, jer sustav elektronskog upisa u srednju školu omogućava zaobilaznje procedura upisa djece s teškoćama (upisuju se na redovnim listama, a zatim aktiviraju rješenja) – to dovodi do situacije gdje učenik s teškoćama realno nije u mogućnosti savladati redovne programe, a roditeljima je jedino važno da su im blizu mjesta stanovanja.

Pronalazim ga više kod učenika koji dobiju preporuke za upisati našu školu na profesionalnoj orijentaciji koju imaju prilikom završavanja osnovne škole, a zbog njihovih poteškoća će teško završiti srednju školu ili će se ispisati nakon prvog razreda. Mislim da bi trebalo više poraditi s HZZ-om i MZO-om oko smjernica za davanje preporuka, ili barem pronaći neki način da se učenici na temelju rješenja ili liječničke dokumentacije ne mogu upisati u određene srednje škole koje jednostavno nisu za njih zbog poteškoća koje imaju.

Nadalje, podtema koja se javlja u kontekstu provođenja profesionalnog usmjeravanja jesu izazovi s kojima se stručni suradnici suočavaju pri suradnji s roditeljima, kolegama nastavnicima i poslodavcima. Što se tiče suradnje s roditeljima, stručni suradnici ističu nekoliko izazova. Prije svega, navode da suradnje s roditeljima često nema i da ih roditelji *nikada nisu kontaktirali i pitali za pomoć*. Tvrde da su roditelji često nezainteresirani, pasivni i da odluke o daljnjem usmjeravanju prepuštaju učenicima i školi. S druge strane, stručni suradnici ističu i izazove vezane za nerealna očekivanja i zahtjeve roditelja spram djece, pri čemu roditelji *forsiraju zahtjevnije programe u kojima učenici ne postižu uspjeh i osjećaju se nezadovoljno i neuspješno*. Naime, stručni

suradnici primjećuju da roditelji najčešće žele da njihova djeca upisuju četverogodišnje programe, neovisno o stvarnim mogućnostima, željama i sposobnostima koje učenici imaju. Iako se javlja rjeđe u iskazima stručnih suradnika, spominje se i izazovna suradnja s kolegama nastavnicima u kontekstu profesionalnog usmjeravanja, pri čemu nastavnici ponekad smatraju da učenicima aktivnosti profesionalnog usmjeravanja ne pomažu previše, pa nisu ni motivirani u njima sudjelovati.

Roditelji ne razumiju što je to profesionalno usmjeravanje i čemu koristi. Tako razmišlja, nažalost, čak i dio kolega nastavnika.

Ponekad je otežana suradnja s nastavnicima/razrednicima jer smatraju da im neće pomoći savjetovanje ni radionice u izboru zanimanja/karijere.

Nerazumijevanje kolega za važnost ove teme.

Nakraju, stručni suradnici iskazuju i nezadovoljstvo u suradnji s poslodavcima, pri čemu se ističe manjak suradnje, nezainteresiranost poslodavaca da primaju učenike na učenje temeljeno na radu ili pak, gledanje isključivo vlastite trenutne koristi, što onemogućuje konstruktivnu suradnju između škole i tržišta rada.

Poslodavci su ti koji ne stvaraju dobru klimu. Naime, u našoj lokalnoj zajednici javne firme i nekoliko privatnih obrta nisu htjeli naše učenike po JMO programu na praksu jer su im buduća konkurencija ili neki suludi izgovori, tako da smo izgubili mogućnost upisa nekih zanimanja. Suradnja je dobra samo s velikim tvrtkama koje u školi vide buduću radnu snagu.

Idućih nekoliko podtema, u okviru prepoznatih izazova s kojima se susreću stručni suradnici u kontekstu profesionalnog usmjeravanja učenika, povezano je s izazovima koji se tiču uvjeta i materijala za rad stručnih suradnika. U tom kontekstu javljaju se izazovi vezani za nedostatak instrumenata za provođenje profesionalnog usmjeravanja, nedostatna ekipiranost stručne službe ili preopterećenost drugim poslovima.

Nedostatak materijalnih resursa, odnosno opreme za provođenje profesionalnog usmjeravanja, prepoznaje se kod nekih stručnih suradnika kao važna prepreka pri kvalitetnom provođenju profesionalnog usmjeravanja. Spominje se tako nedostatak psihodijagnostičkih testova, kao i nedostatak materijala u okviru provedbe radionica profesionalnog usmjeravanja učenika. Stručni suradnici ističu da materijale moraju izrađivati samostalno, što im oduzima puno vremena, kojeg je ionako malo. Povezano s time, ističu nedostatak dodatnih stručnih suradnika u okviru škole ili vanjskih suradnika koji se bave ovom temom.

Potreban je u školi psiholog s testiranjem.

Teško je tako zahtjevan dio odrađivati sam, trebali bi imati veću dostupnost vanjskih suradnika koji se bave ovim područjem.

Sukladno tome, stručni suradnici ističu da se, posebno u slučajevima kada su jedini stručni suradnik u školi, ne stižu baviti svime čime bi trebali, što onda postaje stvarna barijera za posvećivanje više vremena provođenju profesionalnog usmjeravanja u srednjim strukovnim školama. Dodatni izazovi koji se rjeđe spominju jesu nedostatak podrške Ministarstva ili agencija, ali i problemi koji su pitanje samog obrazovnog sustava i/ili tržišta rada.

Ponekad mi se čini da su i kolege nastavnici inertni, a podrška našeg ministarstva i agencija je preslaba.

Najčešći izazovi vezani su uz nastavak školovanja nakon završetka strukovnog obrazovanja, te mogućnosti prekvalifikacije.

Izazove imam u spoznaji da lokalna zajednica i šire ne pružaju priliku za adekvatno zapošljavanje pri izlasku na tržište rada. Također je veliki problem spoznaja da tržište rada pruža mogućnost vrednovanja rada ispod razine ljudskog dostojanstva.

Iako ovo nije prevladavajući diskurs, pojavljuju se i tvrdnje stručnih suradnika koje otkrivaju da ne postoje izazovi u provedbi profesionalnog usmjeravanja te da postoji suradnja svih

relevantnih dionika i motivacija svih uključenih u ovaj proces.

Suradnja je u redu, učenici su zainteresirani za sadržaje.

Zasad nisam imala većih problema.

Ne. Većinom ih zanimaju takve radionice i predavanja.

Što se tiče suradnje s vanjskim udrugama i centrima za profesionalno usmjeravanje, uvijek smo kao škola ostvarivali dobru suradnju.

Najčešće su učenici vrlo zainteresirani jer se radi o njima bitnim stvarima. Uvijek ima pojedinaca koji su pasivni, ali su u manjini.

Učenici su izrazito zainteresirani i suradljivi, razrednici i mnogi nastavnici također, a s ostalima nemam dovoljno kontakta.

Sljedeće otvoreno pitanje tiče se mogućnosti koje nudi uključivanje u projekte (partnerstva i mobilnosti) Erasmus+, te potencijalnih dobrobiti koje sudjelovanje u ovim projektima nudi u okviru profesionalnog usmjeravanja učenika. Stručni suradnici najčešće ističu da je najveći doprinos sudjelovanja u projektima Erasmus+ mogućnost razmjene iskustava i uvid u primjere dobre prakse drugih institucija i zemalja. Smatraju da oni omogućuju generalno upoznavanje drugih obrazovnih sustava, spoznaju o mogućnostima zapošljavanja koje se nude za učenike u drugim zemljama, ali i konkretno – uvid u primjere aktivnosti i prakse kojima se drugi stručni suradnici koriste u profesionalnom usmjeravanju učenika u svojim školama, a koji se onda mogu prilagoditi našem kontekstu.

Mogu. Uvijek je korisno učiti od onih koji su u tome uspješni, vidjeti primjere dobrih praksi i oblikovati ih prema našim prilikama.

Mislim da mogu jer uvidom u praksu drugih zemalja (za koje smo pročitali da je odlična), edukacijom i primjerima dobre prakse stekli bi bolje kompetencije za profesionalno usmjeravanje.

Svakako mogu. Upoznajući druge obrazovne sustave i njihove primjere dobre prakse vezano uz ovo područje, svatko može doprinijeti profesionalnom razvoju svakog od nas.

Da upoznamo mogućnosti educiranja, nastavka obrazovanja i opcije tržišta rada i u inozemstvu, da dobijemo uvid u praksu škola u inozemstvu u provođenju profesionalnog usmjeravanja.

Aktivno sam uključena u Erasmus+ projekte. Oni pružaju širu spoznaju o mogućem profesionalnom napredovanju i izlasku na tržište rada Europske unije.

Erasmus+ projekti mogu otvoriti nove perspektive kako se obrazovanje može prilagoditi da se podrži profesionalno usmjeravanje učenika. Omogućuju ostvarivanje mreže kontakata s drugim stručnjacima, što otvara priliku za razmjenu iskustava i korisnih informacija te primjere dobre prakse. Isto tako, otvaraju i prilike za stjecanje novih vještina.

Osim primjerima dobre prakse, stručni suradnici smatraju da projekti Erasmus+ mogu pružiti mogućnosti konkretnih edukacija stručnih suradnika za provedbu profesionalnog usmjeravanja, kao i izradu prijeko potrebnih instrumenata za rad.

Mogu, u smislu da se u sklopu njih kreiraju alati za usmjeravanje koji će biti besplatni i dostupni za stručne suradnike u školama, a oni upoznati s postojanjem i primjenom istih kroz edukacije.

Voljela bih da ima edukacija na tu temu i u sklopu Erasmus projekata. Možda trenutno nisam s njima upoznata.

Obzirom da nisam prošla dodatne edukacije za provođenje profesionalnog usmjeravanja, svaka edukacija je dobrodošla za poboljšanje kompetencija u tom području.

Mogu, na način da se educiraju stručni suradnici te da se uče iz primjera dobre prakse iz ostalih europskih zemalja.

Da, organizacijom stručnih usavršavanja.

Naravno! Strukturiranim tečajevima za stručne suradnike, job shadowingom, raznim edukacijama u RH; što uživo, što online.

Stručni suradnici također konkretno ističu *job shadowing* (praćenje rada) kao dobar način stjecanja potrebnih kompetencija za kvalitetniju provedbu profesionalnog usmjeravanja.

Job shadowing i uvid u profesionalno usmjeravanje drugih stručnjaka.

Apsolutno mogu. Job shadowing u nekoj drugoj školi i državi dao bi mi uvid u različite prakse i bio od velike pomoći.

Mogu, u smislu opažanja načina rada u drugim školama/državama te razmjenom iskustava i ideja.

Kroz aktivnost praćenja rada u drugim europskim školama mogu se prikupiti ideje kako organizirati i provoditi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja.

Osim prepoznatih potencijalnih dobiti sudjelovanja u projektima Erasmus+ za sebe, stručni suradnici primjećuju i njihove dobiti za učenike. Naime, pojedini stručni suradnici čije su škole sudjelovale u ostvarenju projekata mobilnosti Erasmus+, imali su priliku iz prve ruke vidjeti utjecaj ovih mobilnosti na učenike, pa ističu da navedeno doprinosi stručnim kompetencijama učenika, ali i osjećaju samopouzdanja, pa i kristalizaciji svega onoga što im njihovo buduće zanimanje nosi.

Osobno sam bila u pratnji učenicima na Erasmus stručnoj praksi u Portugalu i mislim da je to iskustvo jako važno za učenike, ali i nastavnike.

U velikoj. Koordinator sam Erasmus+ projekata u školi i kroz svoje aktivnosti puno više surađujem s učenicima i usmjeravam ih. Tijekom projekata dolazi do izražaja njihova sposobnost i snalažljivost na praksi.

Da. Učenici odlazeći u druge zemlje i upoznavanjem njihovih sustava rada i života stvaraju sliku što bi željeli, pa makar su to samo i dobre plaće u inozemstvu i bolji život.

Mobilnosti imaju velik potencijal, jer učenici vide da su kompetentni za rad i u nekoj drugoj zemlji i na stranom jeziku.

Da, imali smo prvi Erasmus prošle godine i učenici su pisali životopise i motivacijsko pismo, bili intervjuirani, na stručnoj praksi stekli vrijedno iskustvo.

Međutim, osim navedenih dobrobiti, pojedini stručni suradnici nisu sigurni u doprinos projekata Erasmus+ za profesionalno usmjeravanje učenika jer do sada škole u kojima rade nisu provodile ove projekte ili pak; primjećuju doprinos za učenike ili nastavnike, ali ne za sebe kao stručne suradnike jer su projekti koji se prijavljuju u školama prvenstveno usmjereni na praćenje rada nastavnika ili mobilnosti učenika u inozemstvu.

Mogu ako su sudionici projekta. U našoj školi na projektu rade nastavnici.

Mogu, rado bih se usavršavala u EU-u. Mi stručni suradnici slabo idemo van države.

Nemam iskustva s tim. Naši projekti su se odnosili na druga područja.

Ne znam, nisam sudjelovala ni u jednom Erasmus+ projektu.

Zadnje otvoreno pitanje bilo je vezano za prepoznavanje vrsta podrške koje su potrebne stručnim suradnicima kako bi učinkovitije provodili profesionalno usmjeravanje učenika. Ovdje se edukacije o profesionalnom usmjeravanju prepoznaju kao najvažnija vrsta podrške koju

stručni suradnici trebaju. Međutim, posebno se prepoznaje važnost neposredne primjenjivosti onoga što se na edukacijama provodi. Dakle, ističu se interaktivne radionice s materijalima koji se mogu upotrebljavati za profesionalno usmjeravanje učenika. Povezano s time, primjećuje se važnost nabavke standardiziranih testova i materijala za provedbu radionice, što bi im bitno skratilo vrijeme za pripremu, ali i osiguralo kvalitetu provedbe profesionalnog usmjeravanja učenika.

Ciklus interaktivnih radionica i razrada konkretnih koraka na koji način provoditi profesionalno usmjeravanje u određenoj dobi, prijedlog aktivnosti i suradnja s vanjskim ustanovama (poslodavci, zavod za zapošljavanje, CISOK).

Online edukacije o dodatnim vrstama upitnika i testova, statističkim podacima trenutno na tržištu rada, prijedlozima centara i stručnjaka koji su zainteresirani za ostvarivanje suradnje sa srednjim strukovnim školama i tako dalje.

Kao što sam i prethodno napisala, kvalitetne edukacije i materijali koje ćemo koristiti prilikom savjetovanja. Možda i nekakve smjernice za individualne razgovore s učenicima o profesionalnom usmjeravanju.

Edukacije i radionice o tome kako približiti i učiniti učenicima zanimljivim profesionalno usmjeravanje.

Voljela bih da me netko konkretno usmjeri i poduči o tome što učenicima reći, koje im podatke prezentirati, što ako odluče ne nastaviti studij, koje su im obveze. Nisam sigurna u informacije vezane uz sve to. Dok pričam s njima, baziram se na podatke dostupne online, ali i na osobno iskustvo.

Kvalitetne edukacije. Ne one na kojima slušamo općenite pravne ili ine teme, nego konkretne radionice.

Edukacije i financijska sredstva za nabavku psihodijagnostičkih sredstava. Mislim da bi svaka škola trebala od MZO-a dobiti sredstva za nabavu testova, a ne da to ovisi o mogućnostima same škole.

Set radioničkih sadržaja, metodičko-didaktički razrađenih, upitnici o interesima i osobinama te karakteristikama i sposobnostima za određena zanimanja.

Priručnici s razrađenim radionicama.

Osim edukacija i materijala koji se spominju kao najučinkovitiji načini podrške, stručni suradnici ističu bolju ekipiranost stručne službe kao važan vid podrške u radu stručnih suradnika općenito, a posebno u kontekstu profesionalnog usmjeravanja učenika. Stručni suradnici pedagozi, koji su ponekad jedini stručni suradnici u školama, govore o važnosti dodatnog stručnog suradnika psihologa koji bi im bio od velike pomoći, među ostalim, upravo u kontekstu provođenja kvalitetnijeg profesionalnog usmjeravanja učenika. S ovim je povezano i poželjno rasterećenje stručnih suradnika u školama, s obzirom na to da oni obavljaju sve više poslova i ne stižu se posvećivati svim dionicima koji od njih traže podršku; kao i potreba za posebnom podrškom pri usmjeravanju učenika s teškoćama.

Mislim da mi ne treba podrška u samom radu u području profesionalnog usmjeravanja i sama bi imala još ideja kako to realizirati. Veći problem mi je vrijeme koje, i kada isplaniram odvojiti za te aktivnosti, neplanirano bude ispunjeno drugim sadržajima rada.

Smatram da bi pomoglo da u školi imamo stručnog suradnika psihologa te da zajedno suradnički provodimo profesionalno usmjeravanje.

S obzirom da radim u školi gdje su svakodnevne teškoće s učenicima stalni izazov, teško je odvojiti više vremena za profesionalno usmjeravanje. Pomoglo bi zapošljavanje više stručnih suradnika koji bi bili specijalizirani za određene poslove, pa da mogu redovito i sustavno provoditi svoje planirane aktivnosti i zadatke.

Pedagog osnovno radi kontinuirano praćenje i savjetovanje učenika, osobito onih u riziku; praćenje i unaprjeđivanje nastave; usavršavanje nastavnika s posebnim naglaskom na suvremene metode i strategije; primarnu i sekundarnu prevenciju svih vrsta ovisnosti i neprimjerenih oblika ponašanja kod učenika; radi s učenicima s teškoćama kojih je u redovnim školama sve više i sa sve težim dijagnozama, a ni postojeći stručni suradnici ni nastavnici nisu uopće osposobljeni za rad s njima, a novog stručnog suradnika, pogotovo edukacijskog rehabilitatora, ne možeš dobiti u manju ruralnu školu jer ih jednostavno nema; suradnju i savjetovanje roditelja; pedagošku dokumentaciju i nebrojene planove; prati zakone i pravilnike koji se stalno mijenjaju, a s kojima smo odgovorni upoznati sve kolege nastavnike; prati i prenosi kolektivu informacija o 150 reformi od kojih nijedna u biti ne mijenja ništa; uvodi stalno nove pripravnike u rad, koji nakon kratkog vremena odlaze iz sustava obrazovanja. Na to sad dolazi i samovrednovanje škole, što je ogroman i obiman posao, samo odjednom utran na škole; sudjelovanje u nebrojenim projektima svih vrsta i veličina koji jesu korisni, potrebni i bez njih u biti više ne možemo, ali oduzimaju toliko puno vremena (osmišljavanje, pisanje, provedba, izvještavanje). Na to sad dolazi još i profesionalno usmjeravanje, koje je korisno, ali ne znam više gdje da ga stavim u raspored, ni sebi ni učenicima. Dakle, potrebna je bolja ekipiranost škola kako bi se mogle pratiti sve potrebe učenika te različite promjene, reforme i novi zadaci.

Pomoć u profesionalnoj orijentaciji učenika s teškoćama i nižeg socioekonomskog statusa.

Vrste podrške koje stručni suradnici nešto rjeđe spominju jesu potreba snažnije podrške vanjskih institucija (naprimjer Zavoda za zapošljavanje i CISOK centra), kao i poslodavaca te potreba snažnije suradnje srednjih strukovnih škola koje nude iste programe. Izdvaja se i potreba za intenzivnijim bavljenjem temom profesionalnog usmjeravanja u visokoškolskim institucijama koje obrazuju stručne suradnike pedagoge.

Da psiholozi pri Zavodu ili CISOK-u budu dostupni.

Bolja suradnja HZZ-a i srednjih škola.

Šira društvena zajednica i uključenost tvrtki u potrebe škole.

Bolja suradnja s lokalnom zajednicom (posebice s obrtima).

Više pomoći od strane vanjskih suradnika (HZZ, CISOK). Ove godine je HZZ rekao da imaju ograničene termine kada mogu doći do škole te održati predavanja. Iako sam se odmah javila s interesom, odgovor je da najvjerojatnije neće moći ponuditi termin. S obzirom na veličinu škole i 4 obrazovna sektora te 16 zanimanja, smatram da je potrebna dodatna pomoć.

Povezanost sa školama istih programa iz drugih županija.

Za one mlađe generacije bilo bi dobro da se tijekom studija provodi tema „profesionalno usmjeravanje“ kao jedan od važnijih segmenata rada u školi. Ovo prvenstveno mislim za pedagoge, nadam se da su se stvari i promijenile u zadnjih 10 – 15 godina. Mnogo je stvari s kojima se susrećemo u poslu, bilo da se to radi o vrtiću, osnovnoj ili srednjoj školi ili učeničkom domu, a da o tome ne znamo ništa ili smo vrlo malo dobili tijekom našeg inicijalnog obrazovanja. Većina nas ipak završi na tim poslovima i možda bi bilo dobro promišljati o kolegijima koji bi se bavili i praktičnim stvarima.



ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Profesionalno usmjeravanje provodi se u otprilike 80 % ispitanih srednjih strukovnih škola, dok 94,74 % ispitanika smatra da bi se profesionalno usmjeravanje trebalo provoditi u srednjim strukovnim školama. U školama u kojima se NE provodi profesionalno usmjeravanje, kao najčešći razlozi navode se: nedostatak vremena, prevelik opseg različitih radnih zadataka stručnih suradnika, a s time i povezan nedostatak kadra, tj. potreba za većim brojem stručnih suradnika u školi. Stručni suradnici prepoznaju manjak znanja i obrazovanosti o profesionalnom usmjeravanju, te nedostatak testova. Kao razlog se također navodi prevelik broj učenika u školi te izostanak interesa učenika za profesionalno usmjeravanje. Osim toga, nekoliko stručnih suradnika smatra da nije ni potrebno provoditi profesionalno usmjeravanje u školi, jer učenike upućuju u Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) i u Centar za informiranje i savjetovanje o karijeri (CISOK), gdje sudjeluju u tim aktivnostima. U više od polovine srednjih škola se profesionalno usmjeravanje ne provodi u prvom i drugom razredu srednje škole. Profesionalno usmjeravanje se najčešće provodi u četvrtom razredu – i to više puta u polugodištu. Najveći broj ispitanih stručnih suradnika osobno provodi profesionalno usmjeravanje. Nešto manji broj u suradnji s drugim stručnim suradnikom, a najčešće se radi o psihologu odnosno pedagogu, te u manjoj mjeri u suradnji sa stručnjacima iz HZZ-a i CISOK-a. Manji broj ispitanika spominje da profesionalno usmjeravanje provode nastavnici, najčešće razrednici i nastavnici strukovnih predmeta.

Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja koje većina ispitanika navodi kao one koje provode češće unutar školske godine, odnose se u prvom redu na informiranje učenika o mogućnostima nastavka obrazovanja i izlaska na tržište rada i na individualni savjetodavni rad s učenicima. Individualni savjetodavni rad s učenicima najveći broj stručnih suradnika provodi više puta u polugodištu, a ostali ga provode barem jednom u školskoj godini ili barem jednom u polugodištu. Najveći broj ispitanika navodi da barem jednom u školskoj godini provodi ispitivanje profesionalnih interesa, grupne radionice o kompetencijama, interesima, sposobnostima za zanimanje za koje se učenici obrazuju, individualni savjetodavni rad s roditeljima, predavanja za učenike i za roditelje o temama relevantnima za profesionalno usmjeravanje, predstavljanje ustanova za nastavak obrazovanja, predstavljanje poslovnih subjekata, predstavljanje škole učenicima završnih razreda osnovne škole, suradnju s osnovnim školama, radionice o pisanju životopisa, radionice o aktivnom traženju posla, aktivnosti profesionalnog usmjeravanja za učenike s teškoćama te aktivnosti profesionalnog usmjeravanja za neodlučne učenike. Aktivnosti profesionalnog usmjeravanja koje ispitanici u manjoj mjeri provode su aktivnosti usmjerene na darovite učenike, učenike nižeg školskog uspjeha i nižeg socioekonomskog statusa. Stručni suradnici koji održavaju radionice o pisanju životopisa, pritom se koriste Europassom.

Najveći broj ispitanika navodi da se aktivnosti profesionalnog usmjeravanja učenika provode na satovima razredne zajednice, te da se planiraju u okviru plana rada stručnog suradnika. Polovina ispitanika navodi da se navedene aktivnosti provode u sklopu projekata u kojima škola sudjeluje (Erasmus+ i drugi). Najmanji broj ispitanika navodi da se u njihovoj školi ne izrađuje plan profesionalnog usmjeravanja učenika. Kada se plan profesionalnog usmjeravanja izrađuje na razini njihove škole, on se nalazi u školskom kurikulumu, odnosno u godišnjem programu i planu rada škole. Manji broj ispitanika odgovorio je da je na razini njihove škole određen godišnji broj sati za provođenje profesionalnog usmjeravanja učenika, a prosječno vrijeme određeno za to je 36,61 sat (SD=35.68), s time da broj sati izrazito varira među školama. U školi koja izdvaja najmanji broj sati za provedbu profesionalnog usmjeravanja, ta satnica iznosi dva sata; dok u školi koja izdvaja najveći broj sati, ona iznosi 110 sati. Stručni suradnici u najvećoj mjeri procjenjuju da su im na raspolaganju informativni materijali i vodiči, te IT alati za profesionalno usmjeravanje. Nešto manje od polovice ispitanika koristi se bazama podataka o tržištu rada i dijagnostičkim testovima. Osim ponuđenih, nekoliko ispitanika navelo je i druge resurse kojima se koriste, a to su izrađene knjižice i Moj posao.

Može se zaključiti da stručni suradnici aktivnosti profesionalnog usmjeravanja smatraju važnima, iako postoje razlike u mjeri kojoj se posvećuju njihovu provođenju. Navode različite okolnosti koje su dovele do toga da su se aktivnostima profesionalnog usmjeravanja bavili više odnosno manje nego prijašnjih godina. Često provode nešto više individualnih razgovora vezanih za nastavak obrazovanja. Na provođenje više aktivnosti profesionalnog usmjeravanja nego što je bilo planirano utjecali su: interes učenika za nastavak obrazovanja, uključivanje škole u Regionalni centar kompetentnosti, suradnja s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje i CISOK-om. Kao otežavajuće okolnosti vezane za provođenje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja spominju promjene interesa učenika, nedostatak vremena, ograničen

broj sati za provođenje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, preopterećenost administrativnim i drugim poslovima te radom (individualnim savjetovanjem) s učenicima s raznim teškoćama (problem narušenog mentalnog zdravlja, rizična ponašanja i učenici s teškoćama), posebne okolnosti (npr. bolovanje, promjena radnog mjesta), nedostatak stručnih suradnika. Unatoč opterećenosti drugim poslovima, stručni suradnici pronalaze vrijeme za uključivanje u projekte u okviru kojih razvijaju kompetencije i dobivaju materijale za provođenje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja. Javljaju se i mišljenja da su učenici odabrali svoja zanimanja, da su već profesionalno usmjereni i da aktivnosti profesionalnog usmjeravanja trebaju biti vezane za informacije o nastavku obrazovanja odnosno izlasku na tržište rada. Stručne suradnike na provođenje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja motivira i sudjelovanje na skupovima o profesionalnom usmjeravanju (naprimjer državni skup Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje i razvoj karijere).

Mišljenja stručnih suradnika o tome koliki bi prioritet trebalo imati profesionalno usmjeravanje učenika razlikuju se, pa tako neki smatraju da treba imati visok, neki da treba imati srednji, a neki da treba imati nizak prioritet. Javljaju se i odgovori koji upućuju na stav da nije potrebno provoditi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja jer se radi o strukovnim školama u kojima su učenici već odabrali svoje zanimanje i potrebne su im samo informacije o izlasku na tržište rada i individualno, o nastavku obrazovanja. Stručni suradnici koji navode da bi profesionalno usmjeravanje trebalo imati visok prioritet to povezuju s time što profesionalno usmjeravanje utječe na kvalitetu rada i zadovoljstvo profesionalnim izborom u budućnosti. S obzirom na to da s učenicima provedu tri – četiri godine, smatraju da ih uspiju dobro upoznati (njihove interese i sposobnosti) i da im stoga mogu dati kvalitetne savjete, osnažiti ih i kod njih razviti pozitivnu sliku o vještinama i kompetencijama kako bi osvijestili svoje mogućnosti, ali i slabe strane. U tom se kontekstu posebno osvrću na učenike s teškoćama u razvoju. Stručni suradnici napominju da u profesionalno

usmjeravanje učenika treba uključiti i roditelje, te im dati iste informacije kao i učenicima, kako bi im mogli pružiti kvalitetnu podršku. Posebno važnim ističu to da kao stručnjaci koji dobro poznaju sustav obrazovanja mogu dati korisne informacije učenicima koji mijenjaju obrazovne programe, nastavljaju obrazovanje ili onima koji izlaze na tržište rada. Napominju važnost provođenja aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i u ostalim razredima, ne samo u završnim, a osobito u prvom razredu srednje škole. Navode da, iako bi profesionalno usmjeravanje trebalo biti prioritet, to nije slučaj u praksi, gdje se učenike uglavnom informira i eventualno upućuje u to kako napisati životopis, a spominju i nedovoljnu osposobljenost stručnih suradnika za takav posao. Za provođenje aktivnosti profesionalnog usmjeravanja često im nedostaje vremena jer su preopterećeni velikim brojem poslova, jedini su stručni suradnik, okupirani su radom sa sve većim brojem učenika s teškoćama te rješavanjem gorućih problema, a nerijetko nedostaju i podrška i motiviranost u školama. Postoje i mišljenja stručnih suradnika da bi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja trebale imati niski prioritet u okviru poslova koje obavljaju jer se radi o strukovnim školama, čiji su učenici već odabrali svoje zanimanje, ali i zbog opterećenosti drugim poslovima.



Može se zaključiti da se stručni suradnici u strukovnim školama susreću s višestrukim izazovima pri provedbi profesionalnog usmjeravanja, a najčešće spominjani izazovi vezani su za suradnju s učenicima, roditeljima, kolegama nastavnicima i poslodavcima. Prije svega, važno je istaknuti primijećenu nezainteresiranost učenika za ovu temu, čak i u situacijama u kojima je vidljivo da nisu zadovoljni odabirom upisanog strukovnog programa. Stručni suradnici navedeno objašnjavaju smanjenim mogućnostima za upis zbog eventualnog lošijeg uspjeha ostvarenog u osnovnoj školi, pritiskom roditelja za upis određenih smjerova ili pak pohađanjem trogodišnjih programa u okviru kojih je više učenika s teškoćama, zahtjevnija je vertikalna prohodnost i učenici nerijetko već znaju gdje će raditi nakon što završe školu. Dodatno,

poseban izazov u kontekstu profesionalnog usmjeravanja su i učenici s teškoćama, dijelom zbog poteškoća koje imaju u savladavanju programa koje su upisali, a dijelom zbog generalno nedostatnih kompetencija nastavnika i pojedinih stručnih suradnika za rad s ovim učenicima. Osim tog osnovnog izazova manjkavosti suradnje s učenicima – koji je, kako se čini, presudan – primjećuju se problemi u nedostatku suradnje i podrške roditelja, poslodavaca, a ponekad i izazovi koji se tiču šireg nacionalnog konteksta i stanja na tržištu rada. Opterećenost drugim poslovima, nedostatak vremena te nedostatak materijalnih i ljudskih resursa u školama, također se pojavljuju kao ponekad nepremostive prepreke za kvalitetnu provedbu profesionalnog usmjeravanja u strukovnim školama. Upravo zato stručni suradnici vide i najviše prostora za poboljšanje u mogućnostima edukacija i nabavci potrebnih materijala za rad, odnosno iskazuju potrebu za više podrške kako bi mogli učinkovito provoditi profesionalno usmjeravanje. Konkretnije, stručni suradnici, kao najvažniji vid podrške u realizaciji kvalitetnog profesionalnog usmjeravanja učenika, ističu potrebu za dostupnim, kvalitetnim, sustavnim, smislenim i konkretnim edukacijama (posebice radionicama) te konkretnim instrumentarijem i materijalima za rad koji bi im omogućili sveobuhvatniji pristup profesionalnom usmjeravanju, ali i dali osjećaj autonomije i sigurnosti u radu. U ovom kontekstu primjećuju i potencijal koji nudi sudjelovanje u projektima Erasmus+, u okviru kojih vide prilike za stručno usavršavanje praćenjem rada stručnih suradnika u drugim institucijama i zemljama, razmjenom iskustava i dobrih praksi, zajedničkom izradom potrebnih materijala za profesionalno usmjeravanje i pohađanjem seminara, radionica i strukturiranih tečajeva o ovoj temi. Također vide dobrobiti projekata Erasmus+ za učenike i za nastavnike koji imaju prilike stjecati praktične vještine, dobiti uvid u stanje na tržištu rada u drugim zemljama te, osim stručnih kompetencija, razvijati i samopouzdanje u radu. Osim edukacija i materijala za rad, stručni suradnici ističu potrebu bolje ekipiranosti stručne službe u školama, jer tvrde da su već preopterećeni različitim poslovima i ne uspijevaju posvetiti onoliko pažnje koliko bi željeli određenim segmentima svojega rada uključujući i profesionalno usmjeravanje. Osim preopterećenosti, pojedini stručni suradnici

pedagozi tvrde i da su psiholozi ipak inicijalno bolje osposobljeni za provedbu profesionalnog usmjeravanje učenika, osobito u vidu testiranja sposobnosti učenika, pa bi bilo poželjno da se profesionalno usmjeravanje provodi timski. Stručni suradnici također spominju potrebu za boljom komunikacijom i suradnjom s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, CISOK centrima i poslodavcima, kao i bolju i kvalitetniju suradnju različitih strukovnih škola koje nude iste programe.

U svjetlu dobivenih rezultata, valja istaknuti i neke preporuke za unaprjeđenje profesionalnog usmjeravanja učenika, s naglaskom na rad stručnih suradnika.

Prije svega, potrebno je već u osnovnoj školi sustavnije i sveobuhvatnije raditi na profesionalnom usmjeravanju učenika (ali i roditelja) kako bi se čim više izbjegle situacije da se u strukovne programe upisuju učenici koji već na samom početku nisu zainteresirani za upisani program. Uz ovaj važan segment profesionalnog usmjeravanja na nižim razinama, vidljivo je da je potrebno dodatno osnažiti stručne suradnike u srednjim strukovnim školama da nastave s kvalitetnim profesionalnim usmjeravanjem učenika. U tom kontekstu, potrebno im je osigurati dodatne edukacije koje će im omogućiti stjecanje i razvoj kompetencija potrebnih za profesionalno usmjeravanje. Dodatno, stručne suradnike potrebno je poticati i podržavati u prijavljivanju projekata koji se bi se bavili ovom temom, pa u tom smislu projekti Erasmus+ i mobilnosti, barem dijelom, mogu biti odgovor na ove potrebe. Nadalje, kako bi stručni suradnici što kvalitetnije provodili profesionalno usmjeravanje (osobito u kontekstu procjena sposobnosti i interesa učenika), važno im je osigurati kvalitetne materijale za provođenje profesionalnog usmjeravanja (testove i radioničke materijale) koji bi zasigurno doprinijeli kvaliteti provođenja profesionalnog usmjeravanja.

Posebno valja naglasiti da ključni nalaz u ovome istraživanju pokazuje da su stručni suradnici iznimno opterećeni različitim poslovima u školama i da teško pronalaze vrijeme za obavljanje poslova profesionalnog usmjeravanja te se ono najčešće svodi na profesionalno informiranje. Potrebno je, stoga, poraditi na stručnoj ekipiranosti škola jer bi se tako osigurali optimalni uvjeti za kvalitetnu provedbu profesionalnog usmjeravanja, posebno uzimajući u obzir i povećan broj učenika s teškoćama u strukovnim školama, koji zahtijevaju posebnu pažnju i sustavan rad upravo u okviru aktivnosti profesionalnog usmjeravanja. Osim toga, potrebno je više raditi na ostvarivanju kvalitetnije suradnje svih uključenih dionika unutar škola (ravnatelji, stručni suradnici, nastavnici, učenici i roditelji), kao i na kvalitetnijoj suradnji škole s drugim institucijama koje se bave profesionalnim usmjeravanjem (HZZ, CISOK), te s poslodavcima koji bi trebali biti aktivnije i kvalitetnije uključeni u suradnju sa strukovnim školama, posebno kada je riječ o prihvaćanju učenika na učenje temeljeno na radu. Također, uzimajući u obzir nalaze iz kvalitativne dionice ovog istraživanja, bilo bi važno jasnije razlučiti ulogu stručnih suradnika i strukovnih nastavnika u profesionalnom usmjeravanju učenika u srednjim strukovnim školama. Konkretnije rečeno, primjećuje se kvalitetan prostor za snažniju suradnju ovih dionika unutar institucija, jer stručni suradnici mogu doprinijeti tome da učenici bolje upoznaju sebe, realno procijene svoje sposobnosti i interese te aktivno rade na samomotivaciji, dok im strukovni nastavnici mogu pružiti podršku u boljem upoznavanju njihova budućeg zanimanja i svih zahtjeva i očekivanja koje će poslodavci imati od njih.

Vidljivo je da navedene preporuke zahtijevaju aktivan angažman svih uključenih, ali prije svega donositelja odluka, jer razvidno je da postoje ključni izazovi u sustavu koje nije moguće riješiti na mikrorazini pojedinih stručnih suradnika, pa čak ni institucije, a koji se pokazuju kao ključna prepreka za kvalitetan rad stručnih suradnika na poslovima profesionalnog usmjeravanja u srednjim strukovnim školama.



euro | guidance



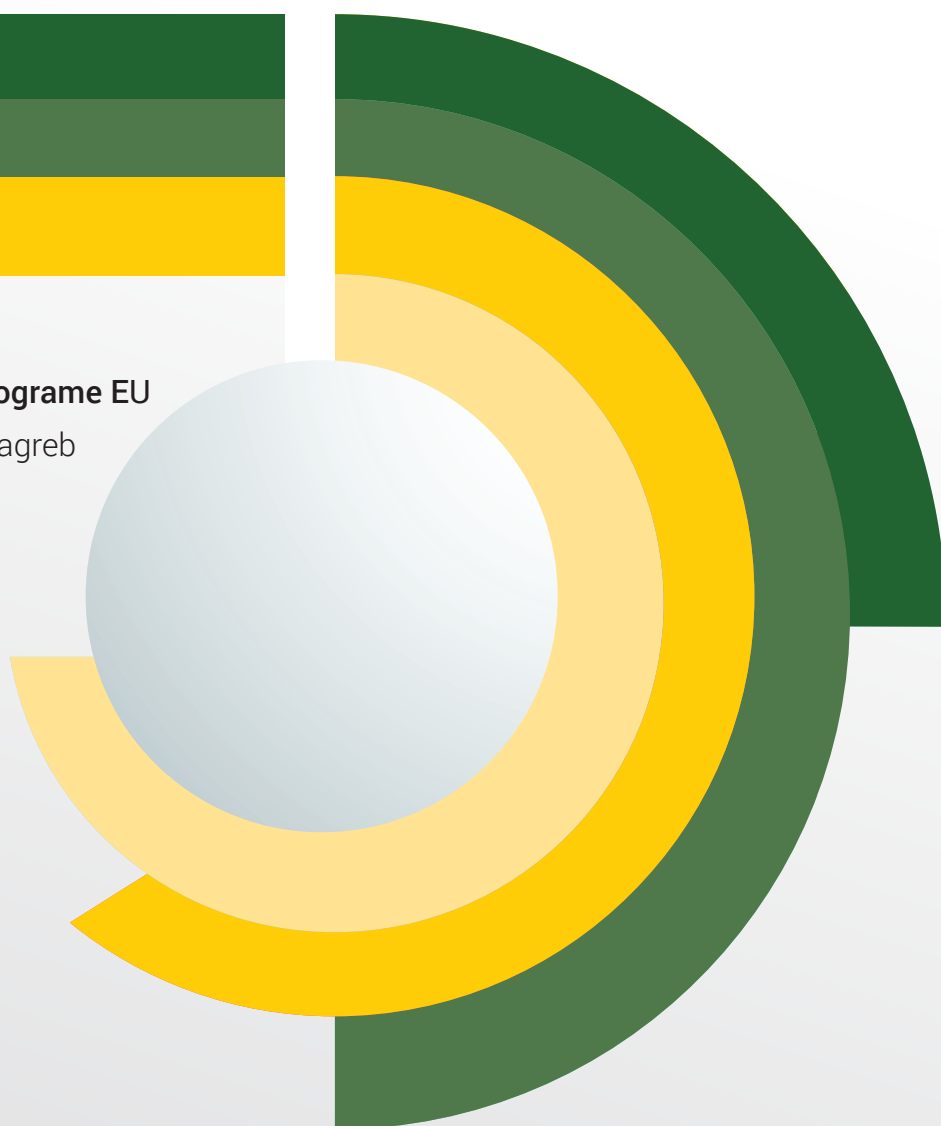
Euroguidance Hrvatska
Agencija za mobilnost i programe EU

Frankopanska 26, 10000 Zagreb

t: +385 (0)1 5005 639

euroguidance@ampeu.hr

www.ampeu.hr



euroguidance.eu